

DE BIJDRAGE VAN DE HANDEL IN DRUGS EN PROSTITUTIE AAN HET STEDELIJK BBP

DE CBS-METHODOLOGIE TOEGEPAST OP AMSTERDAM

NOTITIE

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

WHITNEY PATTINAJA, WASSIM OURAK EN MICHIEL BIJLSMA

IN OPDRACHT VAN

HET REGIONAAL INFORMATIE- EN EXPERTISECENTRUM AMSTERDAM-AMSTELLAND EN DE AFDELING
AMSTERDAMSE AANPAK ONDERMIJNING VAN DE GEMEENTE AMSTERDAM

AMSTERDAM, NOVEMBER 2025

SEO-notitie nr. 2025-111

ISBN 978-90-5220-561-8

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Roetersstraat 29
1018 WB Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl

Samenvatting

In dit rapport schatten we de bijdrage aan het bbp van Amsterdam van twee activiteiten: de productie van en handel in drugs (cocaïne, synthetische drugs en cannabis) en prostitutie. We gebruiken daarvoor de methodologie die het CBS ook toepast in haar berekening van de bijdragen van illegale economische activiteiten aan het bbp van Nederland. Effecten zoals de maatschappelijke schade van deze activiteiten blijven daarbij buiten beschouwing. We schatten de toegevoegde waarde van de twee activiteiten aan het bbp in Amsterdam op 641 miljoen euro in 2023, wat overeenkomt met 0,6 procent van het bbp in Amsterdam. De analyse is een eerste stap om meer inzicht te krijgen in de parallelle en illegale economie in Amsterdam. De schatting van de bijdrage van deze activiteiten aan het BBP zou met de in dit onderzoek gebruikte methodiek jaarlijks kunnen worden geactualiseerd. Ook zou de analyse uitgebreid kunnen worden naar andere illegale economische activiteiten.

De parallelle economie bestaat uit economische activiteiten die vaak bewust buiten het zicht van reguliere instanties blijven. Dit maakt het voeren van beleid op deze activiteiten moeilijk. In 2024 heeft het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum een rapport uitgebracht over de parallelle economie. Naar de aard van de activiteiten is het lastig om een schatting te maken van de omvang van de parallelle economie, omdat deze activiteiten bijna per definitie niet geregistreerd worden. Voor een onderdeel van de parallelle economie, namelijk de illegale economische activiteiten ofwel de illegale economie, maken de lidstaten van de Europese Unie een raming voor de nationale rekeningen. Voor Nederland doet het CBS dit. Ons onderzoek herhaalt deze raming van het CBS specifiek voor Amsterdam in opdracht van de Amsterdamse aanpak ondermijning en het Regionale Informatie- en Expertisecentrum Amsterdam-Amstelland (RIEC). Het doel is om meer zicht te krijgen op de omvang van de parallelle economie en dit te kunnen monitoren en te valideren over tijd. Dit kan bijdragen aan effectiever beleid, meer gerichte interventies en uiteindelijk een beter begrip en beheersing van deze activiteiten in Amsterdam.

Het is belangrijk om een aantal kanttekeningen te maken bij dit onderzoek. Ten eerste kijken we naar de toegevoegde waarde en niet de betrokken omzet. Zo kan de betrokken omzet groot zijn, terwijl de toegevoegde waarde gering is. Denk daarbij aan de import van goederen die vervolgens geëxporteerd worden. Ten tweede laten we de (gemonetariseerde) maatschappelijke schade buiten beschouwing. De maatschappelijke schade van een activiteit hangt niet vanzelfsprekend samen met de toegevoegde waarde van die activiteit. Denk bijvoorbeeld aan landbouw, waarvan de toegevoegde waarde relatief klein is als deel van het BBP, maar de bijdrage aan CO2 uitstoot relatief groot. Hoewel het economische aandeel relatief klein lijkt, kunnen de externe effecten op de maatschappij – zoals verminderde veiligheid of ondermijning van legitieme bedrijvigheid – dus groot zijn. Ten derde nemen we in onze analyse maar een deel van de illegale economie mee: twee van de tien illegale activiteiten die de Europese Commissie definieert. Dit betekent dat andere potentieel relevante activiteiten zoals mensensmokkel, witwassen of handel in namaakgoederen buiten beschouwing blijven. Tot slot zijn niet alle activiteiten die worden meegenomen

perse illegaal in juridische zin.¹ Zo is prostitutie niet illegaal in Nederland. Prostitutie is illegaal als die een vergunning moet hebben, maar die niet heeft of zodra er sprake is van dwang, onveilige werkomstandigheden, en minderjarigheid. Ook is de verkoop van sommige drugs niet illegaal.

Dit onderzoek geeft een eerste schatting van de toegevoegde waarde van de productie en handel van drugs (cocaïne, synthetische drugs en cannabis) en prostitutie in Amsterdam. Hierbij gaan we zoveel mogelijk uit van de methodologie in raming van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van Hooijmaaijers en IJmker (2024) voor de bijdrage aan het bbp van de illegale economie. Niet alle elementen van de CBS-berekeningen zijn bekend, waardoor ons onderzoek ook gebruik maakt van eigen inschattingen op basis van beschikbare informatie. Het resultaat is een eerste schatting van de toegevoegde waarde van de illegale economie in Amsterdam in het jaar 2023 alsook tot een methodiek om dit te monitoren. Tegelijkertijd identificeert ons onderzoek verbeterpunten in de CBS-methodiek en toont het welke databronnen nodig en beschikbaar zijn om de toegevoegde waarde van de illegale economie in Amsterdam periodiek te monitoren.

Het CBS publiceert elke vijf jaar een raming van een aantal illegale economische activiteiten om de omvang van de illegale economie te tonen. Hierbij gaan zijn uit van een lijst van tien illegale activiteiten ten behoeve van ramingen voor statistische bureaus zoals die is vastgesteld door de Europese Commissie. Voor het verslagjaar 2021 is dit door het CBS gedaan voor drie activiteiten: illegale productie van en handel in drugs, prostitutie en illegale handel in tabak. De overige activiteiten van de lijst van de Commissie laat het CBS buiten beschouwing. Sommige activiteiten worden buiten beschouwing gelaten omdat ze naar verwachting relatief klein zijn. Er zijn ook potentieel grotere activiteiten die buiten beschouwing zijn gelaten omdat er geen gegevens zijn die betrouwbaar genoeg zijn om een schatting te maken die aan de eisen van het CBS voldoet. Het CBS laat de (gemonetariseerde) maatschappelijke schade van de activiteiten buiten beschouwing die in een brede welvaartsanalyse wel meegenomen zouden worden.

Het CBS schat de toegevoegde waarde van illegale activiteiten in Nederland op ongeveer 4,5 miljard euro wat 0,5 procent van het bbp in 2021 betekent. Dit is echter maar een deel van de toegevoegde waarde die wordt gecreëerd binnen Nederland, omdat een deel van de betreffende inkomsten niet in Nederland blijft en daarmee niet meetelt voor de toegevoegde waarde in Nederland. Als het deel dat niet in Nederland blijft wordt meegenomen, is de totale toegevoegde waarde die in Nederland wordt gecreëerd 16,4 miljard euro in 2021. Dit betekent dat ruim 70% van de toegevoegde waarde wel in Nederland wordt gegenereerd maar niet in Nederland terechtkomt omdat dit in handen komt van personen die niet in Nederland verkeren.

Voor Amsterdam schatten we de toegevoegde waarde van de productie van en handel in drugs (cocaïne, synthetische drugs en cannabis) en prostitutie aan het bbp voor 2023 op 641 miljoen euro. We nemen alleen de toegevoegde waarde mee die onderdeel is van de Amsterdamse economie. Het grootste deel van deze toegevoegde waarde - 480 miljoen euro - is afkomstig van de productie en handel in drugs, vooral van cannabis (254 miljoen euro) en van cocaïne (175 miljoen euro). De handel in synthetische drugs speelt een relatief kleinere rol en draagt 51 miljoen euro bij. Prostitutie draagt 161 miljoen euro bij aan de toegevoegde waarde van de Amsterdamse economie. Voor cocaïne is gekeken naar consumptie in Amsterdam en de handel en dienstverlening van Amsterdamse criminelen. Bij cannabis is de consumptie berekend op basis van rioolwateronderzoek en gegevens over THC-gehaltes en straatprijzen. Voor synthetische drugs zijn data van opgerolde drugslocaties

¹ We volgen voor de selectie van activiteiten de selectie van het CBS. De selectie van het CBS sluit weer aan bij Europese voorschriften statistieken.

gebruikt om het aandeel van Amsterdam in de nationale productie te schatten. Bij prostitutie is gekeken naar landelijke schattingen en de specifieke context van Amsterdam.

De schatting van 641 miljoen euro is 0,6 procent van de omvang van de Amsterdamse economie in 2023 ('het Amsterdamse BBP'). De productie en handel van drugs (cocaïne, synthetische drugs en cannabis) en prostitutie in Amsterdam vertegenwoordigen daarmee circa 13 procent van de geschatte totale illegale economie van Nederland in 2023 (ongeveer 5 miljard euro in Nederland, exclusief illegale tabakshandel). Dit aandeel is hoger dan het aandeel van de Amsterdamse economie in het Nederlandse BBP van 10 procent in 2023 en aanzienlijk hoger dan het aandeel inwoners wat rond de 5 procent lag in 2023. Amsterdam speelt daarmee waarschijnlijk een relatief grote rol in de illegale activiteiten van Nederland. Een deel van de betrokken activiteiten valt onder een gedoogbeleid, zoals bepaalde aspecten van cannabisverkoop. De omvang van dit deel schatte we op 100 miljoen euro. Als het gedoogde deel van cannabis niet meegerekend wordt in de schatting, bedraagt het aandeel 0,5 procent van het bbp van Amsterdam, vergelijkbaar met aandeel van de illegale economie het totale Nederlandse bbp. Dit is namelijk ook 0,5 procent.

We doen een aantal aanbevelingen. Ten eerste om deels (verouderde) data specifiek voor Amsterdam te meten en te actualiseren. Daarbij kan aandacht worden besteedt aan het verfijnen van de methodiek, door legale en niet-illegale activiteiten beter te onderscheiden. Ten tweede zou de analyse die we hebben gedaan voor de productie van en handel in drugs en prostitutie ook gedaan kunnen worden voor andere illegale activiteiten. Hierbij zou gedacht kunnen worden aan witwassen of mensenhandel. Ten derde zou de samenwerking gezocht kunnen worden met andere partijen, waaronder bijvoorbeeld het CBS, United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) en European Union Drugs Agency (EUDA), om een beter zicht te krijgen in de positie van Amsterdam in de illegale economie. Door deze combinatie van (1) potentieel uitbreiden naar meerdere activiteiten, (2) het verbeteren van methodieken en bronnen, (3) en het aangaan van samenwerkingsverbanden kan de gemeente de omvang en de ontwikkeling van de illegale economie en mogelijk de parallelle economie in Amsterdam beter monitoren en valideren over de tijd. Dit kan zoals bijdragen aan het inzetten van effectiever beleid, bijvoorbeeld door gerichte interventies en daarmee een beter begrip en beheersing van illegale activiteiten in Amsterdam te hebben.

Inhoud

Samenvatting	1
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Leeswijzer	5
2 De handel van drugs en prostitutie in Amsterdam	7
2.1 De toegevoegde waarde van illegale activiteiten	7
2.2 CBS-raming van illegale activiteiten	9
2.3 Schatting van de bijdrage aan het BBP van Amsterdam	10
3 Schattingen per activiteit	14
3.1 Productie en handel in cocaïne	14
3.2 Productie en handel in synthetische drugs	21
3.3 Productie en handel in cannabis	26
3.4 Prostitutie	33
4 Conclusie	39
4.1 De omvang van de illegale economie	39
4.2 Periodiek monitoring van de illegale economie	40
4.3 Illegale economie als startpunt van de parallelle economie	41
Referenties	42
Bijlage A Theoretisch kader toegevoegde waarde voor Amsterdam	43

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is de publicatie over de illegale economie van het Centraal Bureau voor de Statistiek ([Hooijmaaijers en Ijmer, 2024](#)). In mei 2024 bracht het CBS een nieuwe raming uit van de illegale activiteiten in het jaar 2021. Een illegale economische activiteit is de productie van of handel in goederen of diensten waarvan de verkoop, de distributie en/of het bezit wettelijk verboden zijn. De Europese Unie (EU) hanteert een lijst van tien illegale activiteiten waarvan het CBS een drietal meeneemt in hun raming:

1. de productie en handel in drugs;
2. prostitutie; en
3. illegale handel in tabak.

Tegen deze achtergrond hebben de afdeling Amsterdamse aanpak ondermijning en het Regionale Informatie- en Expertisecentrum Amsterdam-Amstelland (het RIEC) aan SEO Economisch Onderzoek gevraagd om onderzoek te doen naar de omvang van deze illegale activiteiten en daarmee een schatting te maken van de illegale economie in Amsterdam (vergelijkbaar met die in Nederland). De vraag was ook om daarin de methodiek van het CBS zoveel mogelijk te volgen om Amsterdam te kunnen vergelijken met Nederland. De centrale vraag vanuit de opdrachtgevers is:

Wat is de omvang van de illegale economie in Amsterdam en hoe monitoren en valideren we dat over de tijd?

Deze hoofdvraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

- Welke methodiek is nodig om de omvang van de illegale economie in Amsterdam te bepalen?
 - Hoe sluit dit aan bij de CBS-raming en waar is potentie voor verbetering?
 - Wat zijn de aannames en grootste onzekerheden?
 - Wat is nodig voor data-actualisatie om de illegale economie te monitoren over de tijd?
- Wat is de omvang van de illegale economie in Amsterdam?

Het onderzoek volgt zoveel mogelijk de methodiek van het CBS te volgen voor Amsterdam. Omdat de CBS-methodiek niet in detail beschikbaar is, is op onderdelen een eigen methodiek ontwikkeld voor Amsterdam. Het onderzoek maakt gebruik van bestaande databronnen.

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft het concept illegale economie volgens de richtlijnen van de nationale rekeningen. Het geeft een overzicht van de CBS-raming die is gemaakt in 2024 op basis van het verslagjaar 2021. Dit hoofdstuk eindigt met een totaalbeeld van de toegevoegde waarde van de illegale activiteiten in Amsterdam. Het plaatst de uitkomsten tevens in context van de Amsterdamse en de regionale economie. Hoofdstuk 3 duikt per verplichte illegale activiteit in de methodiek die is gebruikt voor het maken van de schattingen. Op basis van de raming van het CBS, deskresearch, data-analyse en besprekingen met de onderzoekers van het CBS (Onderzoekers: Sander Ijmer en Sjoerd Hooijmaaijers) is voor Amsterdam een methodiek ontwikkeld om de toegevoegde waarde van de illegale activiteiten te schatten voor Amsterdam. Tevens toont de methodiek wat anders is in de schatting voor

Amsterdam en wat nodig is voor data-actualisatie om de omvang van de illegale activiteit continu te monitoren. Hoofdstuk 4 geeft als concluderend hoofdstuk antwoord op de onderzoeksvraag en de onderliggende deelvragen. Onderstaande box geeft een overzicht van veelgebruikte termen in deze notitie.

Box 1 Terminologie in de notitie

Bruto binnenlands product (bbp)

Het bbp is een maat voor de omvang van de economie. Het wordt berekend als de som van de waarde die door ondernemingen, huishoudens en overheden wordt toegevoegd aan de goederen en diensten die zij hebben moeten verbruiken om hun producten te kunnen maken. Deze toegevoegde waarde wordt gewaardeerd tegen basisprijzen en aangevuld met enkele transacties die niet naar bedrijfsklassen worden verdeeld.

Bruto regionaal product (brp)

Het brp is de regionale variant van het bbp en volgt uit de resultaten van de regionale rekeningen. Deze rekeningen geven een op de nationale rekeningen aansluitende kwantitatieve beschrijving van het economische proces van regio's binnen een land. Het brp meet de economische prestaties van een specifieke regio.

Legale activiteiten

Activiteiten of praktijken zijn legaal als ze volledig overeenstemmen met de wet. Dit betekent dat ze expliciet zijn toegestaan volgens de geldende wetten en regelgeving, en je hier dus geen straf voor kan krijgen.

Illegale activiteiten

Binnen de nationale rekeningen wordt voor het beschrijven van de informele economie een onderscheid gemaakt tussen illegale activiteiten en zwarte activiteiten. Illegale activiteiten, zoals het verhandelen van drugs, zijn strijdig met de wet. Zwarte activiteiten zijn dat niet, maar worden niet gemeld bij de belastingdienst.

Illegale economie

De illegale economie verwijst naar de economische aspecten van illegale activiteiten, zoals de productie en verkoop van drugs, verhuur van locaties voor sekswerkers en de illegale handel in tabak.

Gedoogde activiteiten

Dit zijn activiteiten die wettelijk gezien verboden zijn, maar in de praktijk niet actief vervolgd worden, meestal omdat dit praktisch of maatschappelijk niet haalbaar of wenselijk is. Een bekend voorbeeld is het Nederlandse softdrugsbeleid, waarbij bezit en verkoop onder bepaalde voorwaarden gedoogd worden.

Vergunde activiteiten

Een vergunning is een officiële toestemming van een overheid of autoriteit om bepaalde activiteiten uit te voeren die zonder zo'n vergunning illegaal zouden zijn. Een vergunning geeft wettelijke bescherming aan activiteiten die aan specifieke voorwaarden voldoen en controleerbaar zijn, zoals bijvoorbeeld legale prostitutiebedrijven of coffeeshops.

2 De handel van drugs en prostitutie in Amsterdam

De Europese Unie bepaalt de richtlijnen voor het meenemen van illegale economische activiteiten in het bepalen van het bbp van een land. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) maakt elke vijf jaar een raming van de omvang van een deel van deze economische activiteiten. Wij passen de methode van het CBS toe op Amsterdam. Effecten zoals de maatschappelijke schade van deze activiteiten blijven hierbij buiten beschouwing. We schatten de toegevoegde waarde van de productie in en handel van drugs en prostitutie aan de Amsterdamse economie in 2023 op 641 miljoen euro.

2.1 De toegevoegde waarde van illegale activiteiten

De toegevoegde waarde die wordt gecreëerd bij de productie van goederen en diensten is de maatstaf voor het bepalen van de omvang van de economie. Deze bestaat in theorie uit de som van de waarde die door ondernemingen, huishoudens en overheden wordt toegevoegd aan de goederen en diensten die zij hebben moeten verbruiken om hun producten te kunnen maken.

Deze toegevoegde waarde is echter niet zichtbaar voor alle goederen en diensten die worden geproduceerd en geconsumeerd. Het gedeelte wat geregistreerd, zichtbaar en meetbaar is, noemen we de *formele economie*. Het onzichtbare gedeelte van goederen en diensten die geproduceerd worden is de informele economie. Dit zijn alle activiteiten die waarde toevoegen, maar niet geregistreerd worden. Deze activiteiten kunnen dan weer gesplitst worden in monetaire transacties en niet-monetaire transacties (Lippert & Walker, 1997). Monetaire transacties zijn transacties met instemming van koper en verkoper en waarbij de koper een goed of dienst ontvangt en de verkoper geld daarvoor krijgt. Niet-monetaire transacties zijn transacties waar bijvoorbeeld goederen worden geruild.

De informele economie bestaat voor een deel uit economische activiteiten die legaal zijn, maar niet geregistreerd worden, zoals ruilhandel, vrijwilligerswerk en huishoudelijk werk waar geen inkomen voor wordt ontvangen. Het andere gedeelte van de informele economie zijn de illegale activiteiten. Dit is de productie van of handel in goederen of diensten waarvan de verkoop, distributie en/of het bezit *wettelijk verboden* zijn. Ook vallen hier activiteiten onder die niet per se illegaal zijn, maar wel als dat gebeurt door een rechtspersoon die dat niet mag doen (Eurostat, 2018). Binnen EU-verband is sinds 2014 afgesproken om ook illegale economische activiteiten mee te nemen in de nationale rekeningen.

Een andere terminologie waar de informele economie en daarmee de illegale economie onderdeel van zijn, is de *parallele economie*. In een recent rapport van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) omvat de parallele economie economische activiteiten die vaak bewust buiten het zicht van reguliere instanties blijven, bijvoorbeeld uit ideologische motieven (zoals de geldstromen die binnen blockchain technologie vallen) of voor het vermijden van toezicht (zoals illegale activiteiten). De term is minder beladen dan bijvoorbeeld "ondergrondse" of "zwarte" economie, die sterk geassocieerd zijn met criminaliteit. Net als informele economie gaat

het hier niet alleen om strikt illegale activiteiten, maar ook om legale activiteiten die in een grijs gebied plaatsvinden – zoals informele arbeid of belastingontwijking. Illegale economie is daarmee een onderdeel van de bredere parallelle economie. De relatie tussen beide is dat veel illegale activiteiten – zoals drugshandel, mensenhandel of illegale prostitutie – per definitie parallel verlopen aan het formele systeem: ze worden bewust buiten toezicht gehouden, maken gebruik van contante geldstromen of complexe witwasconstructies en ondermijnen zo zowel de economische transparantie als de maatschappelijke rechtsorde. Door hun verwevenheid beïnvloeden illegale activiteiten niet alleen de omvang van de parallelle economie, maar ook het vertrouwen in instituties en de effectiviteit van beleid (WODC, 2024²). Beleid voeren op de parallelle economie is daarmee moeilijk omdat hier minder zicht op is.

De omvang van de illegale economie als onderdeel van de parallelle economie is ook moeilijk te schatten door dat er geen registratie is van de productie en handel. Daardoor zijn databronnen of zeer beperkte of niet-representatief. Om toch een schatting te maken van de omvang heeft de Europese Commissie in samenwerking met partners zoals het CBS een handboek ontwikkeld waarin een overzicht wordt gegeven van illegale economische activiteiten. Deze kunnen in principe meegenomen worden in de nationale rekeningen van de lidstaten. Dit handboek geeft de volgende tien illegale economische activiteiten aan (Eurostat, 2018):

1. Productie van en handel in drugs;
2. Prostitutie;
3. Smokkel van illegale alcohol en tabak;
4. Illegale handel in wapens;
5. Heling van gestolen goederen;
6. Mensensmokkel en -handel;
7. Inbreuk op intellectuele eigendomsrechten: namaakgoederen en piraterij;
8. Omkoping/corruptie;
9. Illegaal gokken;
10. Verlenen van diensten voor het witwassen van geld.

De Europese Commissie verplicht de lidstaten om de eerste drie activiteiten mee te nemen en de activiteiten met een toegevoegde waarde van meer dan 700-800 miljoen euro (Eurostat, 2018). Dit betekent dat de organisaties die verantwoordelijk zijn voor de nationale rekeningen in de lidstaten vrij zijn om de andere illegale economische activiteiten (die onder deze grens vallen) ook mee te nemen, maar dit hoeft niet. De relevantie van de illegale activiteiten verschilt namelijk per land. Voor Nederland werd in 2012 bijvoorbeeld aangenomen dat de illegale handel in wapens nagenoeg nul was. Ook waren op dat moment mensensmokkel en -handel nog niet onderdeel van deze lijst (Kazemier et al., 2012). De relevantie van een illegale activiteit hangt ook af van het in een land gevoerde beleid. Zo heeft Nederland voor de softdrug cannabis een gedoogbeleid³. In principe wordt het bezit en dus het gebruik van cannabis onder voorwaarden gedoogd. Ook de verkoop van cannabis valt onder dit gedoogbeleid waarbij verkooppunten zich moeten houden aan bepaalde regels. Prostitutie is in Nederland legaal, zolang het gaat om vrijwillige seks (tegen betaling) tussen volwassenen⁴. Op dit moment ligt er een wetsvoorstel om een vergunning te verplichten voor sekswerkers en exploitanten van seksbedrijven.

² WODC, Justitiële verkenningen 2024/02, De parallelle economie: Een verkennende studie naar economische activiteiten buiten het zicht van instituties (JV202402)

³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/drugs/gedoogbeleid-softdrugs-en-coffeeshops>

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/prostitutie/veilige-en-gezonde-prostitutiebranche#:~:text=Sekswerkers%20die%20zonder%20vergunning%20werken,en%20daaraan%20verdiene%20is%20strafbaar>

2.2 CBS-raming van illegale activiteiten

Volgens de EU-richtlijnen neemt het CBS sinds 2014 ook de verplichte illegale activiteiten mee in de nationale rekeningen, illegale activiteiten 1, 2 en 3 in de opsomming in de vorige paragraaf. Het CBS heeft vóór 2014 ook al schattingen gedaan van de omvang van illegale activiteiten (bijvoorbeeld door Rensman, 2010 en Kazemier et al., 2012). Het CBS heeft ervoor gekozen om de raming van de illegale activiteiten enkel elke vijf jaar te publiceren ([Hooijmaaijers en IJmker, 2024](#)). De reden is dat het schatten van illegale activiteiten moeilijker is dan voor legale activiteiten, omdat betrouwbare informatie hiervoor ontbreekt en de databronnen die er wel zijn schaars zijn zoals eerder aangegeven. Dit leidt tot schattingen met grote onzekerheidsmarges.

Dit onderzoek volgt de raming van het CBS door Hooijmaaijers en IJmker over het verslagjaar 2021 die is gepubliceerd in mei 2024 ([Hooijmaaijers en IJmker, 2024](#)). De methodieken voor cocaïne en synthetische drugs zijn voor een deel bekend in openbare publicaties. Voor cocaïne is dit te vinden in [Hooijmaaijers en IJmker, 2024](#) en voor synthetische drugs in het [WODC rapport Parallele Economie, Hoofdstuk 3](#). Een aantal specifieke punten voor de CBS-raming is:

- Het CBS maakt voor de productie van en handel in drugs een aparte schatting voor cocaïne, synthetische drugs, en cannabis. Voor cannabis neemt het CBS zowel de consumptie mee die gedoogd is als de illegale productie en consumptie. Het CBS houdt geen rekening met het beleid in Nederland, in dit geval het gedoogbeleid van cannabis en de legale vorm van prostitutie. De raming toont zowel het legale gedeelte als het illegale gedeelte van de activiteiten;
- Het CBS maakt in de raming onderscheid tussen de waarde die binnen de landsgrenzen wordt verdiend en het deel dat daadwerkelijk aan de Nederlandse economie wordt toegerekend. Enkel het laatste deel is onderdeel van het bbp (zie ook Tabel 1). Het onderscheid wordt gemaakt door te kijken naar de persoon die waarde toevoegt aan de goederen. Als dit een Nederlandse ingezetene⁵ is, valt de waarde binnen de Nederlandse economie, voor een niet-ingezetene niet ondanks dat er wel waarde wordt toegevoegd binnen de Nederlandse landsgrenzen.

In de nationale rekeningen is het gebruikelijk om de toegevoegde waarde te benaderen vanuit drie invalshoeken: vanuit de productie, vanuit de bestedingen en vanuit het inkomen. Het CBS gebruikt voor de ramingen de productie- en bestedingsmethodiek. Voor productie betekent dit het verschil tussen de prijs die de eindconsument betaalt (straatprijzen in geval van drugs) voor een goed of dienst minus de gemaakte productiekosten. Deze methode wordt gebruikt voor synthetische drugs. De bestedingsmethodiek telt alle bestedingen op. In het geval van illegale activiteiten zijn dit consumptie, export en investeringen. Deze methodiek wordt gebruikt voor cocaïne.

De uitkomsten van de CBS-raming voor het verslagjaar 2021 zijn te zien in Tabel 1. De toegevoegde waarde van de illegale activiteiten die vallen binnen de Nederlandse economie wordt geschat op 4,5 miljard euro, dat is 0,5 procent van het bbp. Dit was voor deze activiteiten in 2015 ook 0,5 procent vóór revisie⁶. Het grootste gedeelte, namelijk 80 procent, van de toegevoegde waarde komt uit de productie en handel van illegale drugs. De totale toegevoegde waarde die binnen de landsgrenzen wordt verdiend aan illegale activiteiten is ruim drie keer zo groot: bijna 16,4 miljard euro. Minder dan 30 procent van de toegevoegde waarde valt binnen de Nederlandse economie. Dit wordt met name gedreven door de productie en handel van cocaïne en synthetische drugs. De aanname die hierachter

⁵ Iemand is Nederlands ingezetene als hij/zij langer dan een jaar in Nederland verblijft. De nationaliteit van de ingezetene is hierbij niet van belang

⁶ In 2015 werden er naast illegale activiteiten 1, 2 en 3 ook andere activiteiten geschat, de totale waarde werd geschat op 1,5 miljard (Nationale Rekeningen revisie, 2015)

ligt, is dat het grootste gedeelte van de toegevoegde waarde van uitvoer en doorvoer niet toegerekend kan worden aan Nederlandse ingezetenen, maar aan opdrachtgevers die in het buitenland verkeren.

Tabel 1 Toegevoegde waarde illegale activiteiten in Nederland voor 2021

Toegevoegde waarde (miljoen euro)	Binnen de landsgrenzen van Nederland, 2021	Binnen de Nederlandse economie, 2021
Productie en handel illegale drugs	15.496	3.580
Cocaïne	10.693	1.162
Synthetische drugs	3.190	1.015
Cannabis	1.613	1.403
Prostitutie	726	726
Illegale handel in tabak	147	147
Totaal	16.369	4.453

Bron: CBS De raming van illegale activiteiten in de nationale rekeningen over 2021 (Hooijmaaijers en IJmker, 2024), totalen van illegale productie en handel in drugs berekend door SEO

De vervolgvraag in dit rapport is welk deel van deze toegevoegde waarde binnen de Nederlandse economie (linkerkolom van Tabel 1) toegerekend kan worden aan de Amsterdamse economie. De volgende paragraaf toont waar de methodiek op hoofdlijnen voor Amsterdam afwijkt van de CBS-raming en geeft een overzicht van de resultaten. Hoofdstuk 3 gaat in op de onderliggende methodiek per illegale activiteit.

2.3 Schatting van de bijdrage aan het BBP van Amsterdam

Dit onderzoek maakt een schatting van bijdrage aan het bbp van Amsterdam van de productie en de handel van drugs en prostitutie met het doel de ontwikkeling van deze activiteiten te kunnen monitoren over de tijd. De CBS-raming van de illegale activiteiten van Hooijmaaijers en IJmker (2024) wordt gebruikt als startpunt. Conceptueel is Amsterdam in dit onderzoek het “land” waarvoor de toegevoegde waarde van de illegale activiteiten wordt berekend. Niet-Amsterdam is daarmee de rest van Nederland en het buitenland. In Bijlage A is een theoretisch kader te vinden dat de Amsterdamse economie uitlegt en de onderdelen (invoer, productie, consumptie, doorvoer of uitvoer) uitlegt.

Dit onderzoek kijkt op een viertal punten af van wat het CBS doet:

- De methodiek van het CBS is niet in detail bekend. Het CBS heeft voor de handel en productie in cocaïne en synthetische drugs voor een gedeelte hun methodiek gepubliceerd. Hierdoor kan dit onderzoek niet 1-op-1 de raming van het CBS volgen, en heeft daarom voor een groot deel zelf methoden ontwikkeld om tot een schatting van de illegale economie in Amsterdam te komen. De methodiek die in dit onderzoek is toegepast is besproken met de onderzoekers van de CBS-raming en zij hebben input gegeven waar dat mogelijk was;
- De raming van het CBS is gemaakt voor het verslagjaar 2021. Dit onderzoek kijkt naar het jaar 2023 omdat voor dit jaar voor een groot gedeelte de databronnen beschikbaar zijn voor Amsterdam. Waar het kan, corrigeren we de CBS-schatting van 2021 voor 2023 op basis van vraag en aanbod (zie details in het volgende hoofdstuk);
- Dit onderzoek schat niet de toegevoegde waarde van de activiteit illegale handel in tabak. De reden om illegale handel in tabak niet mee te nemen is dat de productie en smokkel van illegale tabak naar verwachting niet in Amsterdam plaatsvinden (met name op vliegvelden) en de eigenaren van de illegale tabak waarschijnlijk ook buiten Amsterdam gelokaliseerd zijn. De toegevoegde waarde zal daarmee naar verwachting niet binnen de

- Amsterdamse economie verdiend worden. Dit onderzoek neemt dus enkel de productie en handel van illegale drugs (cocaïne, synthetische drugs en cannabis) en prostitutie mee, activiteiten 1 en 2 uit de lijst aan het begin van dit hoofdstuk;
- Waar het CBS geen rekening houdt met het beleid in Nederland op de illegale activiteiten, probeert dit onderzoek wel een schatting te maken van het ‘legale’ gedeelte van de onderzochte illegale activiteiten. Dit geldt voor de verkoop en consumptie van cannabis en voor prostitutie. De verkoop van cannabis valt onder een gedoogbeleid. Helaas is op basis van bestaande data niet goed te bepalen wat de omvang van het vergunde gedeelte is van prostitutie;
 - Dit onderzoek kijkt naar de toegevoegde waarde die daadwerkelijk binnen de Amsterdamse economie valt, met andere woorden de focus ligt op de schatting zoals in de rechterkolom van 2.2Tabel 1. Hierdoor schatten de berekeningen enkel de toegevoegde waarde binnen Amsterdam, en niet de toegevoegde waarde binnen de ‘grenzen’ van Amsterdam.

De uitkomsten van de schatting van de bijdrage aan het bbp van Amsterdam van de handel van drugs en prostitutie in 2023 zijn te zien in Tabel 2. De toegevoegde waarde van deze activiteiten in Amsterdam is voor het jaar 2023 geschat op 641 miljoen euro, met name gedreven door de productie en handel in drugs. De productie en handel in cannabis zijn verantwoordelijk voor bijna de helft van de toegevoegde waarde, gevolgd door de handel in cocaïne (daar is geen productie) en daarna de toegevoegde waarde van prostitutie. Ondanks dat Nederland een groot productieland is van synthetische drugs zoals wordt bevestigd door de European Union Drugs Agency (European Drug Report 2024) en in een recent artikel van Peters et al. (2025)⁷ gaat het grootste gedeelte van de inkomsten naar criminelen die niet in Nederland zijn gevestigd. Amsterdam is maar verantwoordelijk voor een relatief klein deel van de productie, waardoor de toegevoegde waarde voor de Amsterdamse economie van synthetische drugs klein is.

Tabel 2 Toegevoegde waarde van de illegale activiteiten aan de Amsterdamse economie is ruim een half miljard euro

Toegevoegde waarde (miljoen euro)	Binnen de Nederlandse economie 2021	Binnen de Amsterdamse economie in 2023	Aandeel Amsterdam per activiteit*
Productie en handel illegale drugs	3.580	480	13%
Cocaïne	1.162	175	15%
Synthetische drugs	1.015	51	5%
Cannabis	1.403	254	18%
Prostitutie	726	161	22%
Illegale handel in tabak	147	niet geschat	
Totaal	4.453		
Totaal excl. tabak	4.306	641	

Bron: SEO berekening voor Amsterdam en percentage van Nederland, CBS-raming voor de Nederlandse economie (Hooijmaaijers en Ijmker, 2024). *Let op dat hier 2021 met 2023 wordt vergeleken.

De cijfers van Amsterdam van 2023 in Tabel 2 zijn helaas niet direct vergelijkbaar met de cijfers van het CBS uit verslagjaar 2021. Het CBS doet jaarlijks een update van de raming, maar publiceert deze cijfers niet. In het jaar 2021

⁷ Peters et al., 2025. The identification of synthetic drug laboratories based on the detection of precursors. Forensic Science International 367 (2025)

was de coronapandemie nog gaande waardoor bepaalde activiteiten minder mogelijk waren. Dit had effect op de prostitutiesector, omdat er minder toeristen naar Nederland kwamen. Ook waren er minder festivals in Nederland, waar synthetische drugs worden geconsumeerd. Ook zijn de economische cijfers in Nederland anders: na 2021 stijgt het bbp van Nederland met bijna 20 procent in twee jaar, namelijk van 892 miljard euro naar 1.068 miljard euro (CBS, 2024). De rest van de paragraaf maakt daarom een schatting van de illegale economie in Nederland in 2023 om een vergelijking te maken met het totaal. Voor de onderliggende activiteiten wordt de toegevoegde waarde van de activiteit in Nederland in 2021 vergeleken met de toegevoegde waarde van de activiteit in Amsterdam in 2023 (zoals in Tabel 2).

Amsterdam heeft naar schatting een aandeel van 13 procent van de illegale economie in Nederland. Het CBS maakt voor elk verslagjaar een raming van de illegale economie in Nederland en publiceert dit enkel elke vijf jaar. Hierdoor is de omvang van de illegale economie van 2023 niet bekend en wordt deze geschat. De CBS-ramingen voor de verslagjaren 2015 en 2021 schatten beide dat de verplichte illegale activiteiten een aandeel hadden van 0,5 procent van het bbp, waarbij de onderliggende verhouding van de activiteiten wel veranderd is (Hooijmaaijers en Ijmker, 2024). In 2023 was het bbp van Nederland 1.033 miljard euro (CBS, 2024)⁸. Ervan uitgaande dat het aandeel van deze activiteiten ook in 2023 0,5 procent is van het bbp komt dit uit op 5,165 miljard euro. Om dit bedrag vergelijkbaar te maken met de schattingen van de activiteiten in Amsterdam wordt de illegale handel in tabak hiervan afgetrokken. Zowel in 2015 als in 2021 was de schatting hiervan ongeveer 0,1-0,15 miljard. Hierdoor schatten we de overige illegale activiteiten in 2023 op ongeveer 5 miljard. Het aandeel van Amsterdam in de illegale economie is daarmee 13 procent in 2023.

Dit aandeel van 13 procent van de Nederlandse illegale economie is groter dan het aandeel van tien procent van de Amsterdamse economie aan de totale economie. In 2022 was het bruto regionaal product van Amsterdam 99,4 miljard euro en groeide in 2023 met 1,0 procent. Dit betekent dat de Amsterdamse economie een omvang had van 100,4 miljard euro in 2023 (Economische Verkenningen MRA, 2024, paragraaf 5.3). Dit betekent dat Amsterdam een aandeel had van tien procent van de Nederlandse economie van 1.033 miljard euro wat minder is dan de 13 procent aandeel in de illegale economie. Vergelijken met het een inwonersaandeel van 5,1 procent in 2023⁹ speelt Amsterdam dus een grote rol in de Nederlandse economie en een nog grotere rol in de illegale economie.

De illegale economie in Amsterdam is 0,6 procent van de totale economie in Amsterdam. Het aandeel van de illegale economie is 0,6 procent van de Amsterdamse economie¹⁰. Voor de productie en handel van cannabis is een deel van de activiteiten gedoogd. Dit gedeelte is naar schatting 100 miljoen euro. Ook voor de prostitutiebranche is een deel van de activiteiten vergund. Dit gedeelte kon helaas niet geschat worden. De illegale economie in Amsterdam exclusief het gedoogde of vergunde gedeelte is daarmee 541 miljoen euro en bedraagt dan 0,5 procent van de Amsterdamse economie. Deze percentages zijn vergelijkbaar met de 0,5 procent ordegrrootte van de illegale economie van Nederland.

Met name lijkt Amsterdam een groot aandeel te hebben in de (productie en) handel in cannabis en in de prostitutiebranche. De meest rechtse kolom in Tabel 2 vergelijkt het aandeel van Amsterdam ten opzichte van de raming van het CBS in 2021. Dit is niet om de cijfers daadwerkelijk te gebruiken, maar om een gevoel te krijgen in welke onderliggende illegale activiteiten Amsterdam een grote rol speelt. Hier is duidelijk te zien dat met name de

⁸ Het bbp van Nederland is in 2023 1.033 miljard euro, zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/10/nederlandse-economie-in-2023-over-de-grens-van-1-biljoen-euro>

⁹ Nederland telde 17.811.291 miljoen inwoners (CBS) in januari 2023 en Amsterdam 918.194 inwoners (Gemeente Amsterdam)

¹⁰ 641 miljoen gedeeld door 100,4 miljard euro Amsterdamse economie.

productie en handel in cannabis en prostitutie in Amsterdam een grote bijdrage lijken te leveren aan de toegevoegde waarde binnen de Nederlandse economie vergeleken met het inwonersaandeel van Amsterdam. Dit is niet verwonderlijk gegeven de rol die Amsterdam speelt op het gebied van prostitutie en de verkoop van cannabis. Dit onderzoek schat voor cannabis in dat 100 miljoen van de 254 miljoen onder het gedoogbeleid valt, bijna 40 procent van de economie. Voor prostitutie kon op dit moment niet dezelfde schatting gemaakt worden.

3 Schattingen per activiteit

Onze schatting van bijdrage aan het bbp van Amsterdam van de productie van en handel in drugs (cocaïne, synthetische drugs en cannabis) en prostitutie gebruikt de CBS-raming als startpunt. Vervolgens is voor elke activiteit een specifieke methode ontwikkeld om de schatting voor Amsterdam te maken. Voor elke methodiek is bepaald waarde grootste onzekerheden zitten, wat verbeteringen zijn en wat nodig is voor periodieke monitoring.

De CBS-raming is het startpunt voor de specifieke schattingen van de illegale activiteiten in Amsterdam. De illegale activiteiten zijn de productie en handel in drugs en prostitutie. De productie en handel in drugs zijn uitgesplitst in de productie van en handel in cocaïne, de productie van en handel in synthetische drugs, de productie van en handel in cannabis. Helaas is de methodiek van deze raming in beperkte mate in detail omschreven in publieke documenten. Hierdoor is er voor elke illegale activiteit een specifieke methode ontwikkeld.

Elke methodiek benadert de verschillende stromingen binnen de kringloop van de economie: consumptie, productie, invoer en uitvoer. Hiervoor wordt in grote lijnen een top-down of bottom-up benadering gebruikt voor Amsterdam:

- Top-down: startend met de schatting van het CBS en het bepalen van het aandeel van Amsterdam leidt dit tot een schatting voor Amsterdam
- Bottom-up: bij beschikbaarheid van data specifiek voor Amsterdam wordt de illegale economie bottom-up geschat. Ook hier wordt de methodiek van het CBS gevolgd en wordt onderzocht welke andere methodieken gebruikt kunnen worden ter validatie (bijvoorbeeld bij prostitutie).

Het CBS geeft aan dat de schattingen omgeven zijn door grote onzekerheidsmarges omdat dit per definitie is gebaseerd op data die niet geregistreerd worden en verschillende bronnen moeten worden gebruikt om de schatting te maken. De berekening is bovendien afhankelijk van bronnen die niet elk jaar gepubliceerd worden. Voor de periodieke monitor van Amsterdam wordt per illegale activiteit gekeken wat nodig is voor de data-actualisatie ten behoeve van een periodieke monitor. Ook duidt de methodiek welke aannames zorgen voor de grootste onzekerheid.

3.1 Productie en handel in cocaïne

De methodiek op hoofdlijnen

De schatting van de illegale activiteit productie en handel van cocaïne, volgt de benadering van de bestedingen. Dit betekent voor cocaïne consumptie plus uitvoer minus invoer. Het CBS gaat ervan uit dat de productie verwaarloosbaar is in Nederland ten opzichte van de hoeveelheid invoer (Hooijmaaijers & IJmker, 2024). De focus van de berekeningen voor Amsterdam ligt dan ook op de consumptie in Amsterdam en het aandeel van Amsterdam in de handel van cocaïne in Nederland. In grote lijnen berekent het CBS de waarde van de verschillende onderdelen aan de hand van de hoeveelheid (fysieke) cocaïne en de verschillende prijzen (invoerprijs, groothandelprijs en afzetwaarde in specifieke landen). De fysieke cocaïne die in Nederland wordt verhandeld komt dus uit het buitenland.

Uitkomsten

De schatting van de toegevoegde waarde van de handel in cocaïne is voor de Amsterdamse economie in 2023 in totaal **175 miljoen euro**. Daarvan is naar schatting 66 miljoen door consumptie uit Amsterdam, 101 miljoen uit de handel in drugs door Amsterdamse criminelen met de rest van Nederland, en 8 miljoen het aandeel van Amsterdam in de doorvoer.

Tabel 1 Amsterdam heeft een aandeel van ruim 40 procent in de handel van cocaïne binnen Nederland

Toegevoegde waarde	Binnen de Nederlandse economie (miljoen euro), 2021	Binnen de Nederlandse economie (miljoen euro), 2023	Binnen de Amsterdamse economie (miljoen euro)	Aandeel Amsterdam, %
Totale handelswaarde in Nederland	373	404	66	16%
Handelswaarde rest van Nederland	<i>Niet geschat</i>	338*	101	30%
Doorvoer naar het buitenland	813	890	9	1%

Bron: SEO economisch onderzoek, CBS-raming. Handelswaarde in Nederland wordt bepaald door de consumptiewaarde minus de invoerwaarde. In 2021 is dit 618 miljoen euro consumptiewaarde met een invoerwaarde van 245 miljoen euro.

*Dit is de toegevoegde waarde van de totale handelswaarde (consumptie minus invoer)

Handel in Nederland in 2023

Voor het bepalen van de toegevoegde waarde in de handel van cocaïne in Nederland berekenen we eerst de consumptiewaarde en bijbehorende invoerwaarde voor heel Nederland in 2023. De berekening is te zien in Tabel 2.

Tabel 2 Consumptie en invoer van cocaïne in Nederland in 2023

Parameter	Waarde	Bron
Totale consumptie pure cocaïne in Nederland 2021, kg	8.500	CBS-raming
Stijging in consumptie op basis groei gebruikerspopulatie en gemiddeld gebruik, 2021-2023*	11%	CBS, Nationale Drugs Monitor
Totale consumptie pure cocaïne in Nederland 2023, kg	9.450	SEO-berekening
Gemiddeld zuiverheidspercentage 2023	72%	Nationale Drugs Monitor
Consumptie versneden cocaïne in Nederland, in kg, 2023	13.125	SEO-berekening
Invoerwaarde van consumptie, miljoen euro, 2021	245	CBS-raming
Gemiddelde groothandelswaarde voor ingevoerde cocaïne, euro/kg, 2021**	28.824	CBS-raming , SEO-berekening
Prijsverandering groothandelswaarde gemiddeld EU, 2019-2021***	0,4%	UNODC

Gemiddelde groothandelswaarde voor ingevoerde cocaïne, euro/kg, 2023	28.939	SEO-berekening
Gemiddelde straatprijs in Nederland in 2023, EUR /gram	51,65	Nationale Drug Monitor
Totale consumptiewaarde Nederland 2023, miljoen euro	678	SEO-berekening
Totale invoerwaarde Nederland in 2023, miljoen euro	274	SEO-berekening
Toegevoegde waarde consumptie Nederland in 2023, miljoen euro	404	SEO-berekening

Bron: SEO economisch onderzoek. *In 2021 had 2 procent van de populatie (18+) in het afgelopen jaar cocaïne gebruikt, in 2023 was dit 2,2 procent. De bevolking van 18+ steeg met 1,9 procent van 2021-2023. **Berekend door de hoeveelheid consumptie van cocaïne te delen door de invoerwaarde. ***Groothandelsprijzen voor 2023 nog niet bekend, daarom op basis van groei in groothandelprijs van 2019-2021.

De schatting van de consumptiewaarde neemt als startpunt de totale consumptie in Nederland in 2021 en kijkt naar de stijging in cocaïneconsumptie op basis van groei in de gebruikerspopulatie (populatie ouder dan 18 jaar) en het gemiddelde gebruik in Nederland van 2021-2023, het gemiddelde zuiverheidspercentage in 2023 en de gemiddelde straatprijs voor een gram cocaïne. De Nationale Drug Monitor bepaalt dit jaarlijks aan de hand van een enquête van het CBS.

Voor de invoerwaarde gebruikt het CBS de Nederlandse groothandelswaarde. De groothandelswaarde voor 2023 is (nog) niet bekend. De exacte groothandelswaarde die het CBS gebruikt in 2021 bepalen we door de invoerwaarde te delen door het aantal kilogram cocaïne dat is ingevoerd. Voor 2019-2021 was de stijging in groothandelsprijzen 0,4 procent. Aannemende dat deze groei in prijs zich doorzet, geeft dat een gemiddelde groothandelswaarde voor de ingevoerde cocaïne in 2023. Op basis van de geschatte consumptie in 2023 en de verwachte groothandelswaarde in 2023 bepalen we de invoerwaarde. De toegevoegde waarde van de consumptie is daarmee 404 miljoen euro in 2023.

Een deel van deze totale toegevoegde waarde uit consumptie vindt plaats in Amsterdam. Het CBS volgt hierin het rioolwateronderzoek van KWR. KWR meet dit ook specifiek voor Amsterdam. Tabel 3 toont de bottom-up berekening van de consumptie in Amsterdam in 2023. In totaal wordt er dus ruim 2 ton cocaïne geconsumeerd in Amsterdam van de bijna 13,1 ton in Nederland, een aandeel van 16 procent. Dit is substantieel groter dan het 5,1 procent inwonerspercentage ten opzichte van Nederland.

Deze twee ton cocaïne heeft een consumptiewaarde van 111 miljoen euro en een toegevoegde waarde van 66 miljoen euro op basis van de straatprijs en groothandelswaarde. Dit onderzoek neemt aan dat deze toegevoegde waarde volledig aan de Amsterdamse economie toegekend wordt. Met andere woorden, Amsterdamse criminelen ontvangen 100 procent van de toegevoegde waarde uit de handel van de cocaïne die in Amsterdam geconsumeerd wordt. Dit onderzoek volgt daarin het CBS, waar deze aanname ook geldt voor Nederland: de toegevoegde waarde van de consumptie in Nederland valt binnen de Nederlandse economie.

Tabel 3 Consumptie Cocaïne in Amsterdam

Parameter	Waarde 2023	Bron
Pure cocaïne per 1.000 inwoners in Amsterdam per dag in gram	4,3	KWR Water
Aantal inwoners in Amsterdam, × 1.000*	918	Gemeente Amsterdam
Aantal dag- en verblijfbezoekers in Amsterdam, × 1.000*	67	Gemeente Amsterdam
Gemiddeld zuiverheidspercentage	72%	Nationale Drugs Monitor
Straatprijs in Nederland, EUR /gram	51,65	Nationale Drugs Monitor
Gemiddelde groothandelswaarde Nederland, euro/kg	28.939	SEO-berekening
Gebruik pure cocaïne, kg	1546	SEO-berekening
Consumptie versneden cocaïne, kg	2148	SEO-berekening
Invoerwaarde cocaïne (miljoen euro)	45	SEO-berekening
Consumptiewaarde cocaïne (miljoen euro)	111	SEO-berekening
Toegevoegde waarde van consumptie in Amsterdam	66	SEO-berekening

Bron: SEO economisch onderzoek. Het KWR bepaalt de inwoners door de bevolking die gebruikmaakt van het rioleringssysteem, vandaar dat naast de inwoners ook de dag- en verblijfbezoekers hierin terugkomen.

Het overige deel van de totale consumptie cocaïne in Nederland wordt geconsumeerd in de rest van Nederland, namelijk 10,9 ton. De toegevoegde waarde van dit deel is de totale toegevoegde waarde van de consumptie van miljoen euro minus het deel van Amsterdam. Ofwel 404 miljoen minus 66 miljoen euro resulterend in een toegevoegde waarde van 338 miljoen euro.

Tops & Tromp (2019) omschrijven dat Amsterdamse criminelen, naast Utrechtse criminelen, een belangrijke rol spelen in de (internationale) distributiestromen van drugspartijen (pagina 10), terwijl een groot deel van de fysieke drugs Amsterdam nooit bereikt. Dit duidt erop dat het aandeel van cocaïne handelaren in Amsterdam groot is ten opzichte van de rest van Nederland. Tegelijkertijd woont een deel van die Amsterdamse criminelen niet meer in Amsterdam, zoals ook wordt aangenomen door Hooijmaaijers en IJmker (2024). Dit geeft aan dat Amsterdamse criminelen die nog wel in Amsterdam zitten een deel van de toegevoegde waarde van de handel van cocaïne in Nederland zullen krijgen. Dit aandeel kan op twee manieren worden geschat:

- De data van de politie tonen dat er in Nederland in totaal 11.467 geregistreerde misdrijven omtrent drugshandel waren in 2021. Daarvan waren er 920 in de gemeente Amsterdam, dus 8 procent van het totaal. Het is niet duidelijk of dit cocaïne is of andere typen drugs. De 8 procent duiden we daarom als een mogelijke ondergrens;
- Een tweede benadering komt uit een rapport van de politie over liquidaties (2024). In totaal vonden 57 liquidaties plaats van 2017 tot en met 2021 waarvan 46 cocaïnegerelateerd. 20 van de 46 vonden plaats in Amsterdam en omstreken. Een inschatting van het aandeel van Amsterdam in de criminaliteit omtrent cocaïne is daarmee 43 procent.

De schatting die we voor het aandeel Amsterdam maken ligt daarmee tussen de 8 procent – 43 procent waarbij het met de kwalitatieve omschrijving van Tops et al. (2018) aannemelijk lijkt dat het aandeel aan hoge kant zit van dit bereik. De berekening neemt aan dat 30 procent van de handel in cocaïne in Amsterdam ligt. Dit resulteert in een toegevoegde waarde van 30 procent van de 338 miljoen euro ofwel 101 miljoen euro. Dit getal heeft een grote mate van onzekerheid omdat de bronnen niet direct toe te kennen zijn aan de directe handel van cocaïne in Nederland. De berekening is te zien in Tabel 4.

Tabel 4 Handelswaarde voor Amsterdam

Parameter	Waarde 2023	Bron
Toegevoegde waarde van handel in cocaïne in Nederland, 2023	404	SEO-berekening
Toegevoegde waarde consumptie in cocaïne in Amsterdam	66	SEO-berekening
Toegevoegde waarde handel rest van Nederland, 2023	338	SEO-berekening
Aandeel van de handel door Amsterdamse criminelen	30%	Aanname
Additionele toegevoegde waarde Amsterdam	101	SEO-berekening

Bron: SEO economisch onderzoek

De totale toegevoegde waarde voor Amsterdamse economie van de consumptie en handel in cocaïne in Nederland is daarmee 168 miljoen euro, namelijk 102 miljoen euro uit de handel van cocaïne in de rest van Nederland en 66 miljoen euro uit de consumptie in Amsterdam. Dit is een aandeel van 41 procent van de toegevoegde waarde van de totale consumptie in Nederland.

Doorvoer

Het CBS berekent de doorvoer door de invoer van de fysieke hoeveelheid cocaïne af te trekken van de consumptie in Nederland (Hooijmaaijers & Ijmker, 2024). Dit resulteert erin dat het grootste gedeelte van de cocaïne wordt doorgevoerd, namelijk ruim 411 ton cocaïne. Dit wordt bevestigd door Tops & Tromp (2019) waarin ze stellen dat Nederland een belangrijk doorvoerland is voor cocaïne. Het eigenaarschap van de cocaïne (de opdrachtgevers) van de toegevoegde waarde van uitvoer ligt volledig bij niet-ingezetenen van Nederland. Dit betekent dat het grootste gedeelte van de toegevoegde waarde niet toegerekend kan worden aan de Nederlandse economie en dus ook niet aan de Amsterdamse economie.

Het gedeelte van de toegevoegde waarde van de uitvoer dat binnen de Nederlandse economie valt, wordt verdiend door de dienstverlening aan deze niet-ingezetene opdrachtgevers in het buitenland. Dit bevat het geld dat wordt verdiend door onder andere uithalers, planners, chauffeurs en transportfirma’s die betaald worden door de opdrachtgever. Dit wordt beaamt door experts. Experts van de politie in Amsterdam geven aan dat alles wat bij de smokkel extra wordt gedaan, geld kost en wordt doorberekend. Experts geven aan dat uithalen bijvoorbeeld al een fors percentage van de totale groothandelswaarde kan kosten. De dienstverlening dat het wassen, snijden en verpakken van cocaïne verzorgd, wordt met name gedaan in de tussen- en straathandel.

Het Fenomeenbeeld 2021 van de Politie geeft schattingen van de salarissen van een aantal van deze dienstverleners. Hierin staat bijvoorbeeld dat een douanecoördinator of -planner voor het faciliteren van de

cocaïnehandel tussen de 100.000 en 225.000 euro kan verdienen. Ook voor uithalers wordt geschat dat per uithaalklus duizenden euro’s worden betaald. De waarde van deze dienstverlening wordt geschat op 813 miljoen euro voor 2021 in Nederland.

De CBS-raming gaat ervan uit dat de locaties waar cocaïne ingevoerd wordt de havens van Antwerpen en Rotterdam zijn. De meeste van deze logistieke dienstverleners zullen volgens het CBS waarschijnlijk ook in de omgeving van de havens wonen en werken, en de transporteurs op de route naar het buitenland.

Toch lijken Amsterdamse criminelen een aandeel te hebben in deze dienstverlening. Er zijn dienstverleners actief in de import en doorvoer van cocaïne die woonachtig zijn in Amsterdam. Hiervoor is in ieder geval bewijs voor uithalers, opslag en transport. Een recent onderzoek van de politie in Amsterdam toont dat het aantal verdachte uithalers woonachtig in Amsterdam ten tijde van het plegen van de overtreding tussen de 31 en 52 lag tussen 2020 en 2024, met een gemiddelde van 40 over de laatste jaren (op basis van expert input). In 2023 waren er 45 voorbeelden waarbij uithalers uit Amsterdam betrokken waren bij het uithalen van cocaïne. Volgens [HARC](#) waren er 452 uithalers opgepakt in de haven van Rotterdam. Een eerste schatting van het aandeel uithalers van Amsterdam is daarmee 10 procent.

Vanuit de casuïstiek en de incidenten uit politiedata is de aanname dat Amsterdamse criminelen ook een rol spelen bij het transport en de opslag van cocaïne (bestemd voor doorvoer). De politie ziet Amsterdamse verdachten bij de bemiddeling in opslag van cocaïne, het wassen van cocaïne in panden, en in het bezit van (handelshoeveelheden) cocaïne in hun voertuig. Politiedata tonen 11 cocaïne-transport-gerelateerde incidenten in 2023 en 25 in 2024¹¹. Het totaal aantal transporteurs dat is opgepakt was niet beschikbaar.

Een exact aandeel van de totale 813 miljoen euro is daarmee niet toe te kennen aan Amsterdam. Het onderzoek kiest ervoor om een klein aandeel toe te kennen aan Amsterdamse criminelen. De onderbouwing is dat Amsterdam enkel een rol speelt in het uithalen en transport en minder in het plannen en coördineren omdat dit douaneambtenaren zijn die dicht bij de havens wonen, terwijl deze rollen de hoogste salarissen krijgen. Bovendien gaan we er ook vanuit dat een groot deel van de uithalers, planners en vervoerbedrijven toch in de omgeving van invoer zit. Hierdoor is voor nu een conservatieve schatting gemaakt van 1 procent van de dienstverlening kan toegerekend worden aan Amsterdam. Dit is op basis van de 10 procent van de uithalers een voorzichtige schatting. Rekening houdend met salarisstijgingen, betekent dit een toegevoegde waarde van 9 miljoen euro voor Amsterdam voor de doorvoer van cocaïne zoals te zien in Tabel 5.

Tabel 5 Een voorzichtige schatting van het aandeel van Amsterdam geeft een waarde van 9 miljoen euro

Parameter	Waarde	Bron
Toegevoegde waarde dienstverlening doorvoer, 2021	813	SEO-berekening
Loonstijging, 2021-2023	9,5%	CBS cao-uurloon
Toegevoegde waarde dienstverlening doorvoer, 2023	890	SEO-berekening
Aandeel van Amsterdam	1%	Aanname

¹¹ Hieruit kan niet het aandeel van Amsterdam bepaald worden, omdat het gaat om gelabelde signalen op export/import/distributie en niet alle politiedata zijn gelabeld.

Additionele toegevoegde waarde Amsterdam

9

SEO-berekening

Bron: SEO economisch onderzoek

De totale toegevoegde waarde door de handel en consumptie van cocaïne is daarmee in totaal **175 miljoen euro**.

Aannames:

- Géén productie in Nederland, enkel invoer via het buitenland;
- De grootste aanname van het CBS is dat de eigenaren van de cocaïne niet in Nederland verblijven en daardoor de toegevoegde waarde van Nederland enkel gedreven wordt door verdiensten door handel;
- Grootste hoeveelheden cocaïne komen binnen via de havens van Antwerpen en Rotterdam, andere inbeslagnames worden niet meegenomen in de berekening. De rol van Amsterdam is daarom niet van toepassing in de doorvoer zoals ook gevalideerd met het CBS;
- Aandeel van de handel geschat door het CBS is 30 procent op basis van verschillende databronnen;
- Consumptie wordt volledig toegerekend aan Nederlandse ingezetenen en er wordt geen onderscheid gemaakt tussen consumptie van toeristen, en deze dus eigenlijk onder uitvoer zou moeten vallen.

Databehoefte voor actualisatie:

- Alle databronnen voor de bepaling van de consumptie worden jaarlijks gepubliceerd door het KWR rioolwateronderzoek. Hierdoor kan een schatting gemaakt worden van de totale consumptie in Nederland en in Amsterdam als startpunt voor de handelswaarde;
- De groothandelswaarden worden jaarlijks door UNODC gepubliceerd, maar daar zit soms een vertraging in van een aantal jaar. Hierdoor is niet direct voor het meest recente jaar de groothandelsprijs beschikbaar;
- Voor de doorvoer moet de schatting van de dienstverlening van Nederland beschikbaar zijn. Een andere methodiek is om dit meer bottom-up te benaderen.

Grootste onzekerheden:

- De grootste onzekerheidsmarge zit in het 30 procent aandeel van Amsterdamse criminelen in de verdere handel van cocaïne in Nederland. Indien de ondergrens van 8 procent wordt gebruikt daalt de toegevoegde waarde naar 27 miljoen euro en als de bovengrens wordt gebruikt is de totale waarde juist 145 miljoen euro;
- Daarbovenop zit er een onzekerheid in welke mate de Nederlandse afnemer (in plaats van de afzender) ook de logistiek verzorgt van het verhandelen van een partij. Op dit logistiek gedeelte zit volgens expert de grootste risico's en daarmee de grootste winstmarges. Hoe meer dit door Nederlandse criminelen wordt gedaan, hoe groter de winstmarges en dus de toegevoegde waarde van de tussenhandel, ofwel het verschil tussen de waarde van cocaïne in bronland en groothandelswaarde in ontvangstland (Nederland) kan dan toegekend worden aan Nederlandse handelaren.
- Ook zit er een grote mate van onzekerheid in het 1 procent aandeel van de doorvoer. De uithalers worden op dit moment al op 10 procent geschat. Echter door de beperkte data op andere typen rollen, is voor nu een voorzichtige schatting gemaakt. Indien de 10 procent gebruikt wordt, stijgt de toegevoegde waarde van de doorvoer met +81 miljoen euro.

Aanscherpingen en verbeteringen voor Amsterdam

- De totale invoer van cocaïne is niet enkel gedreven door de haven van Rotterdam en Antwerpen, maar komt ook binnen via Schiphol, Vlissingen en de haven van Amsterdam. Met name voor Schiphol en Amsterdam zullen ook Amsterdamse ingezetenen een rol hebben in de doorvoer van cocaïne;

- Voor cocaïneconsumptie is een tweede manier van schatten te kijken naar de Nationale Drugs Monitor (zie cannabis). Hier wordt ook voor de regio Amsterdam specifiek gekeken naar het percentage van de bevolking dat gebruikt. In combinatie met een gemiddeld gebruik per keer, kan de consumptie op deze tweede manier worden berekend;
- Een beter zicht krijgen op het aandeel van Amsterdam in de handel helpt om een betere schatting van de toegevoegde waarde van de handel en doorvoer te bepalen, bijvoorbeeld door te kijken naar het aandeel van Amsterdamse criminelen in criminele netwerken.
- De gemiddelde groothandelprijs in Tabel 3.2 dat vanuit het CBS wordt geschat op 28 duizend euro ligt op dit moment volgens experts een stuk lager, namelijk rond de 14 duizend euro. Ook geven experts aan dat deze dalende is. Bovendien geven experts aan dat het verschil in waarde van cocaïne tussen bronland (7 duizend euro) en groothandelprijs (14 duizend euro en in de CBS berekening 28 duizend euro) grotendeels in Nederland wordt gemaakt. Dit zou een grote impact hebben op de toegevoegde waarde die de in Nederland wordt gecreëerd. Bronnen van de politie in Amsterdam kunnen aanscherpingen geven van deze data, zodat een exacte schatting gemaakt kan worden.

3.2 Productie en handel in synthetische drugs

De schatting van de productie van en handel in synthetische drugs volgt de productiebenadering. Toegevoegde waarde is de omzet van de geproduceerde drugs minus de gemaakte productiekosten. De schatting van het CBS is op bepaalde onderdelen toegelicht in het WODC-rapport over de Parallele Economie (Hooijmaaijers en Ijmker, 2024, startend op pagina 30). Het CBS gebruikt het onderzoek van Tops et al. (2018) als uitgangspunt voor de productie van en handel in synthetische drugs.

Het CBS kijkt naar drie verschillende typen synthetische drugs in hun raming voor 2021: MDMA (xtc), Amfetamine (speed) en Methamfetamine (meth). Tabel 6 toont de fysieke hoeveelheid productie, consumptie en uitvoer van de drie verschillende drugs zoals geschat door het CBS. De consumptie van MDMA en amfetamine is net als cocaïne bepaald door rioolwateronderzoek van KWR.

Tabel 6 Productie van synthetische drugs is met name bestemd voor uitvoer

Omschrijving	MDMA in miljoenen pillen (%)	Amfetamine in miljoenen versneden gram	Methamfetamine in miljoenen versneden gram
Productie	758	574	188
Consumptie	19	10	0
Uitvoer	739	564	188

Bron: CBS-raming

De aanname is dat de productie van synthetische drugs in Nederland alle vraag in Nederland dekt. De rest van de productie is uitvoer naar het buitenland. Ofwel er worden geen synthetische drugs ingevoerd in Nederland. De consumptie in Nederland is direct toegevoegde waarde voor de Nederlandse economie en is onderdeel van het bbp.

Op basis van de consumptie berekend aan de hand van de rioolwateronderzoek schat het CBS de consumptie op 140 miljoen euro in 2021. Dat betekent dat enkel 2 procent van de productie in Nederland wordt geconsumeerd (versus 20 procent in Tops et al. (2018)). Het grootste gedeelte wordt in het buitenland geconsumeerd en heeft een

geschatte toegevoegde waarde van 3,2 miljard euro. Ook bij synthetische drugs, net als voor de handel in cocaïne, neemt het CBS aan dat het grootste gedeelte van deze waarde toegerekend wordt aan niet-ingezetenen van Nederland (en daarmee niet-inwoners van Amsterdam). Enkel de werkzame mensen in de laboratoria, en hun salarissen, vallen binnen de Nederlandse economie. Dit is een schatting van 900 miljoen euro. Enkel het aandeel van Amsterdam moet hierin meegenomen worden.

De schatting van Amsterdam neemt ook aan dat de productie van Amsterdam de vraag in Amsterdam dekt. Er wordt zelfs met de kleine hoeveelheid productie genoeg geproduceerd voor de consumptie van Amsterdam. De toegevoegde waarde van de consumptie in Amsterdam rekent dit onderzoek net als de CBS-raming direct toe aan de handelaren in Amsterdam. Met andere woorden, er is geen invoer van synthetische drugs uit de rest van Nederland. Deze aanname zal waarschijnlijk niet kloppen, omdat het grootste gedeelte van de productie juist buiten Amsterdam plaatsvindt.

Uitkomsten

De toegevoegde waarde voor Amsterdam voor synthetische drugs in 2023 is naar schatting 51 miljoen euro. In vergelijking met de schatting van het CBS in 2021, 1.015 miljoen euro, is dit een aandeel van bijna 5 procent van de toegevoegde waarde van de Nederlandse economie.

Tabel 7 De toegevoegde waarde van synthetische drugs is ruim 50 miljoen euro in Amsterdam

Omschrijving	Toegevoegde waarde Amsterdamse economie in 2023 (miljoen euro)
Consumptie	15
Uitvoer	36
Totale toegevoegde waarde	51

Bron: SEO economisch onderzoek. *Het CBS neemt de productiekosten voor de consumptie in Nederland in hun berekeningen niet mee.

De schattingen van Amsterdam voor 2023 worden voor productie en consumptie gemaakt per drugssoort: MDMA (xtc-pillen), amfetamine (speed in gram) en methamfetamine (in gram). De CBS-schatting is daarvoor ons startpunt.

Productie

Het startpunt om de productie in Amsterdam te schatten is de schatting van de productie van het CBS in 2021. Nederland is een belangrijke producent van synthetische drugs en bedient de globale markt (Tops et al. 2018 en EUDA). Het CBS neemt aan dat de groei in productie de groei in vraag volgt. Volgens het [drugs report 2023](#) van het EUDA is de consumptie van MDMA stabiel gebleven na COVID-19 en daarmee ook de productie. Het aantal gebruikers van amfetamine, methamfetamine en soortgelijke drugs is juist gegroeid van 2020-2021 van 34 miljoen gebruikers naar 36 miljoen, een groei van 6 procent. Dit onderzoek neemt aan dat deze groei zich doorzet richting 2023.

Volgens Tops et al. (2018) worden er in Amsterdam en ommelanden niet grootschalig drugs geproduceerd. Toch worden er ook in Amsterdam door de politie productie-, opslag- en dumplocaties gevonden. Het aandeel van de productie in Amsterdam van synthetische drugs wordt benaderd door te kijken naar het aandeel opgerolde drugslocaties in Amsterdam ten opzichte van het totaal aantal opgerolde drugslocaties. Hiervoor worden de locaties voor productie, opslag en dump bij elkaar opgeteld. Het [Nationaal Overzicht Drugs 2023](#) (Politie, 2024) laat zien

dat het aandeel sterk varieert over de jaren heen (productie, opslag, dump). Zo was er in 2021 6 procent van de 418 opgerolde drugslocaties in Amsterdam, terwijl dat in 2023 slechts 2,2 procent was van de 462 opgerolde drugslocaties. Het gemiddelde aandeel van Amsterdam over de jaren 2019-2023 is 3,6 procent. Dit getal wordt gebruikt om zowel de schatting van de productie in Amsterdam te bepalen als de toegevoegde waarde van de uitvoer. Voor de verschillende typen synthetische drugs komen we daarmee tot de schattingen zoals weergegeven in Tabel 2.8.

Tabel 8 Amsterdam heeft maar een klein aandeel in de productie van synthetische drugs

Parameter	MDMA (mln. pillen)	Amfetamine (mln. versneden grammen)	Methamfetamine (mln. versneden grammen)	Bron
Productie in Nederland, 2021	758	574	188	CBS-raming
Schatting groei vraag, 2021-2023	0%	6%	6%	EUDA European Drugs Report 2023
Productie MDMA in Nederland 2023	758	608	199	
Schatting aandeel Amsterdam	3,6%	3,6%	3,6%	Nationaal Overzicht Drugs 2023, Politie 2024
Productie in Amsterdam 2023	27,4	22,0	7,2	

Bron: SEO economisch onderzoek

Consumptie

De consumptie van synthetische drugs volgt dezelfde bottom-up benadering als die van cocaïne, startend met het rioolwateronderzoek in 2023. Dezelfde stappen volgend geeft dit een totaalbedrag van 15 miljoen euro aan consumptie van synthetische drugs in Amsterdam, waar MDMA de grootste omzet genereert.

Tabel 9 Totale omzet van de consumptie in Amsterdam is 14 miljoen euro in 2023

Parameters 2023	MDMA	Amfetamine	Methamfetamine	Bron
Milligram / 1.000 inwoners / dag	850	350	100	KWR Water
Aantal inwoners in Amsterdam, × 1.000*	918	918	918	Gemeente Amsterdam
Aantal dag- en verblijfbezoekers in Amsterdam, × 1.000*	67	67	67	Gemeente Amsterdam
Consumptie puur, kg	306	126	36	
Omzettingfactor	138 gram per pil	49% zuiverheid	50% zuiverheid	Nationale Drug Monitor - Aanbod en markt
Aantal mln. pillen / mln. versneden gram	2,2	0,26	0,07	

Straatprijs Nederland, EUR per pil / per versneden gram	4,12	9,32	50	Nationale Drug Monitor - Aanbod en markt
Omzet consumptie in Amsterdam, mln. EUR	9,1	2,4	3,6	

Bron: SEO economisch onderzoek

Het CBS baseert hun consumptie ook op de KWR-getallen van 2023, met een totale consumptie van MDMA van 18,6 miljoen pillen en amfetamine van 10,3 miljoen versneden gram. Het aandeel van Amsterdam is daarmee respectievelijk 12 procent van de MDMA-consumptie en slechts 2 procent van de amfetamineconsumptie. Het CBS heeft geen schatting gemaakt van de consumptie van methamfetamine.

Uitvoer

Ook voor Amsterdam, net als voor Nederland, geldt dat het grootste gedeelte van de productie bestemd is voor uitvoer naar de rest van Nederland of naar het buitenland zoals te zien in Tabel 10. Voor amfetamine en methamfetamine is dit bijna alles.

Tabel 10 Het grootste gedeelte van productie is bestemd voor uitvoer

Schatting 2023	MDMA (mln. pillen)	Amfetamine (mln. versneden grammen)	Methamfetamine (mln. versneden grammen)	Bron
Productie in Amsterdam	27,4	22,0	7,2	SEO-berekening
Consumptie in Amsterdam	2,2	0,26	0,07	SEO-berekening
Uitvoer vanuit Amsterdam	25,2 (92%)	21,7 (99%)	7,1 (99%)	

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Net als bij cocaïne neemt het CBS aan dat het grootste gedeelte van de toegevoegde waarde van de uitvoer toebedeeld wordt aan personen die niet in Nederland verblijven (niet-ingezetenen). Een groot deel van de 3,2 miljard euro in 2.2Tabel 1 stroomt dus naar het buitenland, waar de opdrachtgevers van de Nederlandse drugshandel verblijven. Deze in het buitenland gevestigde opdrachtgevers zijn de feitelijke eigenaren van de drugshandel op Nederlands grondgebied, omdat zij de regie voeren, betalen en ontvangsten regelen, en de connecties hebben met het buitenland (Hooijmaaijers & IJmker 2024).

Dit onderzoek volgt het CBS hierin. Dit betekent dat de waarde die wordt gecreëerd door de productie van synthetische drugs niet in Amsterdam terecht komt, maar dat dit geld stroomt naar het buitenland. Enkel de toegevoegde waarde van de dienstverleners in Amsterdam mag meegeteld worden voor de economie. Dit is dan ook het gedeelte waarvoor het aandeel van Amsterdam wordt meegeteld.

Het CBS schat de toegevoegde waarde van de dienstverlening van Nederlandse ingezetenen op 900 miljoen euro. De berekening is gedaan op basis van laboratoria in Nederland, een schatting van het aantal werknemers in de laboratoria, de samenstelling van die medewerkers en hun salaris (zie WODC-rapport over de Parallele Economie Hooijmaaijers en IJmker, 2024, startend op pagina 30). Het CBS neemt op basis van politierapporten (arrestaties en

opgerolde laboratoria) aan dat er 500 laboratoria zijn in Nederland ¹² met daarin gemiddeld 7 laboratoriummedewerkers. Van deze medewerkers is één de chef en zijn er zes assistenten met respectievelijk een salaris van 600.000 euro en 200.000 euro ¹³. Het CBS maakt in dit geval geen onderscheid tussen de verschillende typen synthetische drugs.

Eerst moet de waarde van de dienstverlening in 2023 worden bepaald. Dit gebeurt op basis van de groei in de vraag naar synthetische drugs en de stijging in loon. Vervolgens kan de schatting voor Amsterdam gemaakt worden op basis van het aandeel van Amsterdam in de productie. De berekening is te zien in Tabel 11.

Tabel 11 De toegevoegde waarde van de dienstverlening voor synthetische drugs

Parameter	Waarde 2023	Bron
Aantal laboratoria in Nederland, 2021	500	CBS-raming , WODC parallelle economie
Groei in globale populatie, 2021-2023*	1,7%	Macrotrends
Aantal laboratoria in Nederland, 2023	509	
Aantal chefs per laboratorium	1	
Aantal assistenten per laboratorium	6	
Salaris laboratoriumchef, 2021	600.000	CBS-raming
Salaris laboratoriumassistent, 2021	200.000	CBSraming
Loonstijging, 2021-2023	9,5%	CBS cao-uurloon
Toegevoegde waarde dienstverlening, miljoen euro	1.003	
Aandeel Amsterdam	3,6%	
Toegevoegde waarde Amsterdam	36	

Bron: SEO Economisch Onderzoek. *Vraag groeit mee met globale populatie, en die groeide van 7,9 miljard naar 8,1 miljard in 2021-2023.

Deze 500 laboratoria produceren samen de synthetische drugs in Nederland. Ook hier geldt de aanname dat de productie mee stijgt met de groei. De aanname is dat de productie en samenstelling van laboratoria gelijk zijn gebleven, waardoor het aantal laboratoria meegroeit met de vraag. De groei in de vraag is geschat op basis van de groei van de globale populatie. De lonen van de medewerkers stijgen in de jaren 2021-2023 ook mee. De berekening gebruikt de stijging in lonen op basis van het gemiddelde cao-uurloon. Het aandeel van Amsterdam van deze dienstverlening kan wederom benaderd worden door te kijken naar het aandeel van laboratoria in Nederland die in Amsterdam zijn. Dit is eerder geschat op 3,6 procent op basis van het gemiddelde aandeel opgerolde laboratoria van 2019-2023. Hieruit volgt dan ook dat de waarde van de dienstverlening in Amsterdam

¹² Op basis van 20 procent inbeslagname van de opgerolde laboratoria uit politierapporten

¹³ 'EenVandaag 2022, zie <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/politie-ziet-allereiknalligheden-in-drugslabs-aar-hetregelmatig-misgaat-ze-krijgen-een-recept-alsof-ze-appeltaart-bakken/>; AD 27 augustus 2018, www.ad.nl/binnenland/drugsindustrie-steeds-machtiger-verdiensten-van-15-000-perweek~adb84fbf/.

36 miljoen euro is. De totale toegevoegde waarde van synthetische drugs voor Amsterdam in 2023 is daarmee 51 miljoen euro.

Aannames:

- Er is geen invoer van synthetische drugs;
- De aanname van het CBS is dat de eigenaren van de cocaïne (de drugsbazen) niet in Nederland verblijven en daardoor de toegevoegde waarde van Nederland enkel gedreven wordt door de dienstverlening;
- Aanname dat het gemiddeld aantal opgerolde drugslocaties representatief is voor het aandeel van Amsterdam in de productie;
- Groei van de productie is gelijk aan de groei in vraag.

Databehoeftes voor actualisatie:

- Het CBS gebruikt als startpunt voor de raming de data van het onderzoek van Tops et al. 2018 die het baseren op 2017. Mogelijk heeft dit startpunt een validatie nodig;
- De groei in de globale vraag is vaak nog niet recent en niet volledig te vinden bij UNODC of EUDA;
- Het rioolwateronderzoek wordt jaarlijks gepubliceerd voor Amsterdam, waardoor de consumptie jaarlijks te bepalen is voor Amsterdam.

Onzekerheid:

- De grootste onzekerheid zit in het aandeel van Amsterdam van de totale productie, de 3,7 procent. Dit is nu op basis van het aantal opgerolde drugslocaties. De productie en daarmee de toegevoegde waarde van de dienstverlening stijgen daardoor mee;
- Voor de jaren 2021-2023 is dit nog niet bekend. De groei van 2020-2021 wordt nu doorgezet, maar dit waren COVID-19-jaren, dus mogelijk is dit een onderschatting.

Aanscherpingen en verbeteringen voor Amsterdam

- De rol van Amsterdam in de verdere handel van synthetische drugs binnen Nederland is in deze berekening niet meegenomen, omdat de raming van het CBS dit benadert vanuit de productie. Net als voor cocaïne is te beargumenteren dat Amsterdamse criminelen een significante rol spelen in de handel van synthetische drugs.
- De geproduceerde drugs die niet geconsumeerd worden gaan nu naar personen die niet in Amsterdam zitten. Mogelijk is het goed om dit ook nog te berekenen.
- Tops et al. 2018 hebben hier schattingen van gemaakt, maar de vraag is in hoeverre dit nog relevant is. De politie kan hier mogelijk meer recente cijfers voor vrijgeven.
- Het CBS lijkt geen schatting te maken van de consumptie van methamfetamine, terwijl dit wel wordt gevonden in het rioolwateronderzoek.
- Invoer wordt op nul geschat – toch lijkt met name Schiphol ook MDMA en amfetamine en met name methamfetamine in beslag te nemen.

3.3 Productie en handel in cannabis

De schatting van de productie en handel van cannabis volgt de productiebenadering en berekent de verschillende onderdelen van invoer, productie, consumptie en uitvoer. De toegevoegde waarde volgt uit de productie – productiekosten – invoer. De schatting van de toegevoegde waarde voor Amsterdam benadert de invoer, uitvoer en productie top-down en de consumptie bottom-up met data over het gebruik vanuit het rioolwateronderzoek.

Uitkomsten

De toegevoegde waarde voor Amsterdam voor cannabis is naar schatting **254 miljoen euro in 2023**. Vergelijken met de totale toegevoegde waarde in Nederland in 2021 geschat door het CBS (1.403 miljoen euro) is dit een aandeel van 18 procent van de toegevoegde waarde van de Nederlandse economie. De resultaten van cannabis per onderdeel van de berekening zijn te zien in Tabel 12. Hier is 133 miljoen euro de toegevoegde waarde door consumptie en 165 miljoen euro de toegevoegde waarde door de uitvoer van cannabis naar het buitenland. De invoer wordt geschat op 44 miljoen euro voor Amsterdam, de productiekosten zijn verwaarloosbaar.

Tabel 12 De toegevoegde waarde van de productie van en handel in cannabis is 236 miljoen euro voor de Amsterdamse economie

Omschrijving	Toegevoegde waarde Amsterdamse economie (miljoen euro)
Invoer	44
Productiekosten	Verwaarloosbaar
Consumptie	133
Waarvan legaal	100
Uitvoer	165
Totale toegevoegde waarde	254
Totale toegevoegde waarde (excl. legaal)	154

Bron: SEO economisch onderzoek

De rest van de subparagraaf laat zien hoe de waarden van de Amsterdamse economie worden bepaald.

Consumptie (totaal)

De schatting van de consumptie volgt een bottom-up benadering waarin het verbruik wordt bepaald door KWR rioolwateronderzoek en kengetallen van de Nationale Drug Monitor. De getallen uit het rioolwateronderzoek worden per 1.000 inwoners gepubliceerd. In die berekening wordt onder meer gekeken naar het aantal rioolaansluitingen in Amsterdam op basis waarvan het aantal inwoners wordt afgeleid. We corrigeren de getallen door het aantal toeristen ook mee te nemen. Dit resulteert in een consumptie van bijna 11 ton cannabis in Amsterdam met een geschatte waarde van 133 miljoen euro (bijna 15 procent van de totale consumptie in Nederland).

Tabel 13 Consumptie van Cannabis

Parameter	Waarde 2023	Bron
Hoeveelheid gram THC / 1.000 inwoners in Amsterdam (dag)	3,9	KWR Water
THC-gehalte in cannabis (nederwiet)	12,9%	Nationale Drug Monitor
Aantal inwoners in Amsterdam, × 1.000	918	Gemeente Amsterdam
Gemiddeld aantal dagelijkse bezoekers in Amsterdam, × 1.000	67,1	Gemeente Amsterdam
Gemiddelde prijs cannabis per gram	€ 12,28	Nationale Drug Monitor

Consumptie cannabis, kg	10.873
Consumptiewaarde cannabis (in miljoen euro's)	133

Bron: SEO economisch onderzoek

Aannames:

- Alle consumptie is nederwiet. Dit resulteert in de aanname dat Hasj en geïmporteerde wiet gelijkgesteld worden aan nederwiet wat betreft het THC-gehalte;
- De prijs is een gewogen gemiddelde van de prijs voor nederwiet, hasj en geïmporteerde wiet. Er wordt op basis van literatuur verondersteld dat 80-95 procent van de consumptie nederwiet betreft;¹⁴
- THC-gehalte in nederwiet is 12,9 procent in 2023.

Databehoeftes voor actualisatie:

- Het meest recente onderzoek over het aandeel nederwiet komt uit 2014;
- Alle overige databronnen voor deze benadering van consumptie worden jaarlijks gepubliceerd.

Onzekerheden:

- De grootste onzekerheid is het aandeel nederwiet in alle cannabis in Nederland. Dit heeft gevolgen voor het THC-gehalte, en daarmee de berekening van het volume cannabis. Hoe hoger het THC-gehalte, hoe minder toegevoegde waarde;
 - Hier speelt mee dat ook hasj verkocht wordt in Nederland. De politie spreekt van 20 procent bij coffeeshops.¹⁵

Consumptie (legaal)

We maken een onderscheid tussen legale en illegale cannabis door de verkopen via coffeeshops als legaal aan te merken. Amsterdam telde in 2022 167 coffeeshops (30 procent van het totale aantal coffeeshops in Nederland).¹⁶ De schatting van de legale consumptie volgt de schatting van de totale consumptie in Amsterdam, maar houdt rekening met het aandeel van de verkopen via coffeeshops alsmede de bijbehorende prijzen en soorten drugs. De politie merkt op dat de prijs van cannabis in coffeeshops doorgaans hoger ligt dan de straatwaarde is.¹⁷ Deze benadering resulteert in een consumptie van bijna 8 ton cannabis in Amsterdam met een geschatte waarde van 100 miljoen euro.

Tabel 14 Consumptie van Cannabis

Parameter	Waarde 2023	Bron
Aandeel van de verkoop via coffeeshops	91%	Breuer&Intraval
Hoeveelheid gram THC / 1.000 inwoners in Amsterdam uit coffeeshops	3,545	KWR Water
THC-gehalte in nederwiet	12,9%	Nationale Drug Monitor

¹⁴ Van der Giessen M, Molenaar DEG, Van Ooyen-Houben MMJ. De uitvoer van in Nederland geteelde cannabis. WODC; 2014.

¹⁵ [Politie, Fenomeenbeeld georganiseerde drugscriminaliteit 2024, 2024.](#)

¹⁶ Breuer&Intraval, 'Coffeeshops in Nederland 2022', 2023.

¹⁷ [Politie, Fenomeenbeeld georganiseerde drugscriminaliteit 2024, 2024.](#)

Aandeel van nederwiet in verkoop	80%	Politie
THC-gehalte in hasj	28,4%	Nationale Drug Monitor
Aandeel van hasj in verkoop	20%	Politie
Hoeveelheid gram cannabis totaal / 1.000 inwoners in Amsterdam	22,156	
Aantal inwoners in Amsterdam, × 1.000	918	Gemeente Amsterdam
Gemiddeld aantal dagelijkse bezoekers in Amsterdam, × 1.000	67,1	Gemeente Amsterdam
Gemiddelde prijs nederwiet per gram in coffeeshops	€ 12,96	Nationale Drug Monitor
Gemiddelde prijs hasj per gram	€ 10,91	
Consumptie cannabis, kg	7.977	
Consumptiewaarde cannabis (in miljoen euro's)	100	

Bron: SEO economisch onderzoek

Aannames:

- We volgen de aanname uit recent onderzoek dat 91 procent van Amsterdamse cannabisgebruikers hun cannabis voornamelijk in Amsterdamse coffeeshops kopen;¹⁸
- Het aandeel verkopen dat via coffeeshops gebeurt reflecteert het aandeel in de hoeveelheid cannabis die via coffeeshops verkocht wordt;
- Alle consumptie is nederwiet of hasj;
- 20 procent van de verkoop bij coffeeshops betreft hasj.¹⁹ We gaan uit van nederwiet als enige alternatief.
- Het THC-gehalte in nederwiet is 12,9 procent in 2023, in hasj is dit 28,4 procent in 2023.

Databehoeftes voor actualisatie:

- Het aandeel Amsterdammers dat cannabis voornamelijk koopt bij coffeeshops komt uit een onderzoek uit 2020;
- Alle overige databronnen voor deze benadering van consumptie worden jaarlijks gepubliceerd.

Invoer

De schatting van invoer gebeurt door met name te kijken naar de invoer vanuit de rest van Nederland naar Amsterdam, aangezien nederwiet voornamelijk in Nederland geproduceerd wordt. Door te kijken naar de productie in Amsterdam ten opzichte van de consumptie, kan de invoer afgeleid worden. Dit resulteert in een invoer van ruim 3,6 ton, met een geschatte waarde van 44 miljoen euro. De productiekosten zijn verwaarloosbaar.

Tabel 15 Invoer en productie van cannabis

Parameter	Waarde 2023	Bron
Productie in Nederland, kg	121.000	CBS, Nationale Drug Monitor
Productie in Amsterdam, kg	7.260 (6%)	Gemeente Amsterdam

¹⁸ Breuer&Intraval, 'De markt voor coffeeshops in de gemeente Amsterdam: 2020 en 2025', 2020.

¹⁹ Politie, [Fenomeenbeeld georganiseerde drugscriminaliteit 2024](#), 2024.

Consumptie Amsterdam, kg	10.873	Gemeente Amsterdam
Gemiddelde prijs cannabis per gram	€ 12,28	Nationale Drug Monitor
Invoer cannabis, kg	3.613	
Consumptiewaarde cannabis (in miljoen euro's)	44	
Productiekosten cannabis	Verwaarloosbaar	

Bron: SEO economisch onderzoek

De schatting van de invoer vanuit het buitenland naar Amsterdam gebeurt door te kijken naar het aandeel nederwiet in de consumptie. Ervan uitgaande dat nederwiet het leeuwendeel van de consumptie betreft, zal de invoer minimaal zijn aangezien nederwiet vrijwel uitsluitend in Nederland wordt geproduceerd.

De schatting van de invoer vanuit de rest van Nederland naar Amsterdam gebeurt door te kijken naar de spreiding van de productie in Nederland en de consumptie in Amsterdam.

Op basis van het aantal opgerolde hennepkwekerijen uit het politierapport "Nationaal overzicht drugs 2023", leiden we af dat Amsterdam 6 procent van de productie bevat. Het CBS schat de totale productie op omgerekend (met een prijs van 12,28 euro) 121 ton.

Volgens deze weg zou in Amsterdam ruim 7 ton geproduceerd worden (6 procent). Uit de schatting van de consumptie blijkt echter dat bijna 11 ton nodig is voor de consumptie in Amsterdam. Hieruit volgt dat Amsterdam ruim 3.5 ton in moet voeren om aan de vraag te voldoen.

Aannames:

- Alle consumptie is nederwiet;
- Productie in Amsterdam wordt volledig toegerekend aan consumptie in Amsterdam. Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen consumptie door ingezetenen en consumptie door toeristen;
- De productiekosten zijn verwaarloosbaar. De variabele kosten tellen in het duurste geval op tot minder dan 0,50 euro per gram cannabis (dit zou resulteren in ongeveer 3 miljoen euro productiekosten). De vaste kosten (elektra en huisvesting) worden ook op nihil geschat omdat kwekerijen daar doorgaans geen kosten voor maken (elektriciteit wordt vaak afgetapt en huisvestingskosten tellen enkel mee indien deze niet al voor legale doeleinden worden betaald (zoals de huur van een woning)).²⁰

Databehoeftes voor actualisatie:

- De meest recente cijfers over de productiekosten komen uit 2016;
- Alle overige databronnen voor deze benadering van consumptie worden jaarlijks gepubliceerd.

²⁰ Functioneel Parket Afpakken, 'Wederrechtelijk verkregen voordeel hennepkwekerij bij binnenteelt onder kunstlicht', 2016

Onzekerheden:

- De invoer vanuit het buitenland naar Amsterdam bestaat mogelijk voor een groot deel uit hasj, de invoer vanuit de rest van Nederland naar Amsterdam bestaat uit nederwiet. Het is echter niet bekend hoeveel hasj in Amsterdam terechtkomt;
- Het oprolpercentage in Amsterdam t.o.v. de rest van Nederland. Het is mogelijk dat in Amsterdam relatief meer opgerold wordt vanwege de stedelijke bevolkingsdichtheid. In dat geval zou de productie die we toerekenen aan Amsterdam een overschatting zijn;
 - Tegelijkertijd geeft de politie aan dat het aantal opgerolde kwekerijen elk jaar daalt, deels vanwege minder capaciteit vanuit de politie.²¹

Uitvoer

De toegevoegde waarde uit uitvoer betreft de verkopen aan zowel buitenlandse toeristen als binnenlandse toeristen (i.e. niet-Amsterdammers die in Amsterdam cannabis aanschaffen). De uitvoer betreft ook de daadwerkelijke uitvoer naar andere EU-lidstaten. De schatting van de uitvoer gebeurt met een bottom-up benadering waarin de vraag wordt bepaald door Europees onderzoek en de hoeveelheid consumptie door rioolwateronderzoek in Europese landen. Dit resulteert in een uitvoer van ruim 13 ton cannabis in Amsterdam met een geschatte waarde van 165 miljoen euro (bijna 25 procent van de totale uitvoer in Nederland volgens het CBS).

Tabel 16 Uitvoer van cannabis

Parameter	Waarde 2023	Bron
Aandeel Amsterdam in cannabisproductie	6%	Politie
Vraag vanuit EU bediend door Amsterdam o.b.v. productie	94.000 (0,06%)	European Drug Report
Gemiddelde hoeveelheid cannabis gebruik van EU-inwoner, gram per jaar	4,9	European Drug Report
Gemiddelde hoeveelheid cannabis per cannabisgebruiker EU, gram per jaar	143	European Drug Report
Gemiddelde prijs cannabis per gram	€ 12,28	Nationale Drug Monitor
Uitvoer cannabis, kg	13.442	
Consumptiewaarde cannabis (in miljoen euro's)	165	

Bron: SEO economisch onderzoek

Aannames:

- Opgerolde hennepkwekerijen geven een representatief beeld van de spreiding van de productie in Nederland;
- We volgen de CBS-aanname dat Nederland 10 procent van de EU-vraag bedient;
- Op basis van onderzoek (European Drug Report) naar EU-inwoners tussen 15 en 64 jaar geeft gemiddeld 6 procent aan cannabis te hebben gebruikt in het afgelopen jaar. We gaan uit van een totale EU-populatie (20-64 jaar) van 260 miljoen;²²

²¹ [Politie, Fenomeenbeeld georganiseerde drugscriminaliteit 2024, 2024.](#)
²² [Demography of Europe - 2023 edition - Interactive publications - Eurostat](#)

- Terugrekenen van hoeveelheid THC in rioolwater EU naar hoeveelheid cannabis per cannabisgebruiker gebeurt onder de aanname dat er een evenredig verband is tussen aandeel cannabisgebruikers EU en THC in rioolwater, i.e., enkel cannabisgebruikers zorgen voor THC in rioolwater;
- Terugrekenen van dagelijkse hoeveelheden THC in rioolwater naar jaarlijkse hoeveelheden gebeurt onder de aanname dat de dagelijkse hoeveelheid op het meetmoment representatief is voor het gehele jaar, voor zowel dagelijkse gebruikers als minder frequente gebruikers van cannabis;
- Het gemiddelde cannabisgebruik in EU is berekend met het gemiddelde THC-gehalte van nederwiet;
- De EU-vraag bevat in deze berekening ook Nederland.

Databehoeftes voor actualisatie:

- Het aandeel van Amsterdam in cannabisproductie aan de hand van opgerolde hennepkwekerijen;
- Alle overige databronnen voor deze benadering van consumptie worden jaarlijks gepubliceerd.

Onzekerheden:

- De uitvoer in de vorm van *consumptie in Amsterdam door toeristen* (incl. niet-Amsterdammers). Het gebruik door toeristen is berekend op basis van het gemiddelde gebruik van cannabis in alle Europese landen (op basis van rioolonderzoeken). Het is echter aannemelijk dat toeristen relatief meer cannabis verbruiken wanneer zij naar Amsterdam komen;
 - Tegelijkertijd is in de berekening uitgegaan van een jaarlijks consumptieaantal voor alle toeristen. Toeristen blijven doorgaans echter enkele dagen tot enkele weken in Amsterdam. Zodoende betreft dit mogelijk een overschatting;
 - Ook is in de berekening aangenomen dat toeristen die in de enquêtes aangaven weleens cannabis in het afgelopen jaar te hebben gebruikt, het hele jaar cannabis gebruiken. Dit is deels ondervangen doordat de in de rioolwateronderzoeken in feite een weging wordt gegeven aan het gebruik in een land: wanneer iedereen in een land 25 procent van het jaar cannabis verbruikt, zouden de waarden in het rioolwater dit moeten weerspiegelen, tenzij de metingen tegelijk plaatsvinden bij piekmomenten zoals festivals en dergelijke;
 - De genoemde onzekerheden betreffen dus een onderschatting en overschatting in de berekening. De huidige berekening zit daarmee in feite tussen twee bandbreedtes, maar het is niet duidelijk waar precies;
- De uitvoer in de vorm van *daadwerkelijke uitvoer naar EU-landen* kent mogelijk eenzelfde overschatting vanwege het ontbreken van nauwkeurige cijfers over hoe vaak en hoe veel buitenlandse afnemers cannabis gebruiken. Hier speelt het effect van meer consumptie vanwege Amsterdam niet, dus is er geen onderschatting. Ook de mogelijke overschatting vanwege korte verblijfsduur is dan niet relevant.

Aanscherpingen en verbeteringen voor Amsterdam schatting

- Het gebruik door toeristen is berekend op basis van het gemiddelde gebruik van cannabis in alle Europese landen (op basis van rioolonderzoeken). Een andere aanpak voor de uitvoer door consumptie in Amsterdam (niet voor daadwerkelijke uitvoer naar het buitenland) zou mogelijk zijn indien bekend was hoeveel gram cannabis Amsterdammers gemiddeld verbruiken. Het is wel (groveweg) bekend hoe vaak Amsterdammers cannabis gebruiken (zie bijvoorbeeld de factsheet drugsgebruik 2022).²³ Echter kan ook hier enkel uit worden gegaan van de respons op “weleens per maand” en “weleens in het afgelopen jaar”.
 - De informatie (en daarmee de inschatting/berekening) zou kunnen worden verbeterd door het verkrijgen van verbruiksaantallen van Amsterdammers in plaats van de frequentie van het drugsgebruik. Deze

²³ Gemeente Amsterdam, Factsheet Drugsgebruik in Amsterdam, 2022.

gegevens zouden via een steekproef of enquête opgehaald kunnen worden en mogelijk ook in samenwerking met coffeeshops.

3.4 Prostitutie

De schatting van de toegevoegde waarde van prostitutie in Nederland door het CBS heeft plaatsgevonden door het aantal sekswerkers in Nederland te vermenigvuldigen met het aantal gewerkte uren en het gemiddelde uurtarief. Het is onduidelijk wat precies de bronnen zijn die zijn gebruikt om tot het gemiddelde uurtarief en het aantal gewerkte uren te komen.

Om de berekening te specificeren voor Amsterdam, hebben we de toegevoegde waarde van prostitutie in Amsterdam op drie manieren geschat:

- Top-down waarbij we de macroschatting van het CBS voor heel Nederland als uitgangspunt nemen;
- Bottom-up vanuit de vraag, waarbij we uitgaan van de vraag in Amsterdam naar diensten van sekswerkers;
- Bottom-up vanuit het aanbod, waarbij we uitgaan van het aantal actieve sekswerkers in Amsterdam, het aantal door hen gewerkte uren en een inschatting van het uurtarief.

Uitkomsten

De verschillende methoden hebben verschillende uitkomsten, zie Tabel 17. De schattingen zijn respectievelijk 167 miljoen euro (methode 1, hierbij is de berekening door het CBS aangevuld met een schatting voor de uitvoer op basis van het aantal buitenlandse bezoekers); 159 miljoen euro (beide methode 2); en 156 miljoen euro (methode 3). Deze methoden resulteren in een gemiddelde van 161 miljoen euro in 2023. Vergeleken met de totale toegevoegde waarde in Nederland van prostitutie in 2021 is dit een aandeel van ruim 20 procent van de toegevoegde waarde van de Nederlandse economie. De onzekerheid in deze schatting is vrij groot. Die onzekerheid komt voort uit (1) onzekerheid over het aantal actieve sekswerkers, (2) het aantal gewerkte uren en (3) het gemiddelde uurtarief. Uit de literatuur komt ook naar voren dat de heterogeniteit in de verleende diensten en de bijbehorende tarieven groot is.

Tabel 17 Het aandeel van Amsterdam is bijna 20 procent van de toegevoegde waarde van de Nederlandse economie

Omschrijving	Toegevoegde waarde Amsterdamse economie (miljoen euro)
Methode 1	167
Methode 2	159
Methode 3	156
Gemiddelde van methode 1, 2 en 3	161

Bron: SEO economisch onderzoek

Hierna volgt per methode een uitgebreidere beschrijving van de totstandkoming van de schattingen voor de drie methoden.

Methode 1 – top-down vanuit CBS-resultaten

In methode 1 nemen we de schattingen van het CBS en vermenigvuldigen deze met een schatting van het percentage prostitutie dat in Amsterdam plaatsvindt.

Uitkomsten:

Op basis van deze methode komen we tot een schatting van 167 miljoen. De schatting komt tot stand door de schatting van het CBS te nemen en deze toe te rekenen aan Amsterdam op basis van de fractie van prostitutie - advertenties die hun geografische oorsprong hebben in Amsterdam (dit is 20 procent). Daarnaast is de schatting door het CBS exclusief uitvoer omdat deze tot stand is gekomen ten tijde van corona. Toen was er nauwelijks toerisme. Gebruik door toeristen van diensten van sekswerkers geldt als uitvoer. Om de uitvoer te bepalen, nemen we de fractie mannelijke buitenlandse bezoekers. Deze fractie vermenigvuldigen we met het percentage mannen dat volgens onderzoeken gebruikmaakt van diensten van sekswerkers. Onderstaande tabel geeft inzicht in de elementen waaruit de berekening is opgebouwd en geeft de gebruikte parameters weer met bijbehorende bronnen, alsmede de resultaten.

Tabel 18 De totale waarde van de prostitutie in Amsterdam volgens methode 1

Parameter	Waarde	Bron
CBS-raming prostitutie in Nederland (mln. euro, zonder uitvoer)	762 ²⁴	CBS
Fractie prostitutie in Amsterdam op basis van advertenties	20% ²⁵	Bleeker Den Braak (2021)
Aantal buitenlandse vakantiegangers Amsterdam (mln.)	10	Bezoekersprognose Amsterdam
Percentage volwassen mannen vakantiegangers	40%	Aanname
Percentage mannen dat gebruikmaakt van diensten van sekswerkers	3%	Huschke et al. (2014)
Prijs per bezoek	122 ²⁶	Bleeker Den Braak (2021)
Bijdrage prostitutie bbp Amsterdam excl. Uitvoer (mln. euro)	152	
Uitvoer (mln. euro)	15	
Totale bijdrage prostitutie bbp Amsterdam (mln. euro)	167	

Bron: SEO economisch onderzoek

Aannames:

- Het percentage vrouwen dat gebruikmaakt van diensten van sekswerkers is verwaarloosbaar ten opzichte van het percentage mannen dat gebruikmaakt van diensten van sekswerkers;

²⁴ Voor 2021 was de schatting 726 mln. euro. In 2022 was er 5 procent groei van het bbp en in 2023 0,1 procent. We gaan ervan uit de bijdrage aan de totale Nederlandse economie meegroeit in lijn met de groei van de economie.

²⁵ Dit getal is waarschijnlijk te laag, maar we zien voornamelijk geen andere mogelijkheid om tot een beter onderbouwde toewijzing aan Amsterdam te komen zonder additionele cijfers over het aantal sekswerkers dat in Amsterdam werkt ten opzichte van het aantal sekswerkers in Nederland als geheel.

²⁶ De prijs per bezoek is geraamd door de gewogen gemiddelde prijs te berekenen op basis van de getallen op pagina 361 [Gross National Income Inventory \(ESA 2010\), 2015 | CBS](#). Dit gewogen gemiddelde is vervolgens opgehoogd met de inflatie over de jaren 2022 en 2023. In 2022 was er 10,0 procent inflatie en in 2023 3,9 procent;

- De fractie van de toegevoegde waarde van prostitutie in Amsterdam is gelijk aan de fractie van het aantal advertenties dat betrekking heeft op prostitutie vanuit Amsterdam ten opzichte van het aantal advertenties voor heel Nederland²⁷;
- Buitenlandse mannelijke toeristen maken gebruik van sekswerkers in dezelfde verhouding als het percentage dat geldt voor de algemene mannelijke bevolking;
- De prijs per bezoek is gelijk aan het gemiddelde uurtarief voor diensten van sekswerkers;
- Er is geen import van diensten van sekswerkers.

Databehoeftes voor actualisatie:

- Een actualisatie van de CBS-cijfers over prostitutie voor Nederland;
- Een schatting van de fractie van sekswerkers werkzaam in Amsterdam;
- Een actualisatie van de tarieven voor de diensten van sekswerkers.

Methode 2 - bottom-up vanuit de vraag

In methode 2 bepalen we de toegevoegde waarde vanuit de consumptie. We gaan na wat de financiële waarde is van de consumptie van prostitutie door mannen in Amsterdam. Deze mannen kunnen zowel uit Amsterdammers bestaan als uit mannen van buiten Amsterdam. In deze laatste categorie vallen zowel Nederlanders als buitenlandse bezoekers van Amsterdam.

Uitkomsten:

Om tot een schatting van de consumptie van diensten door sekswerkers in Amsterdam te komen, bepalen we het aantal volwassen mannen dat gebruikmaakt van een sekswerker in Amsterdam en vermenigvuldigen dat met het gemiddelde uurtarief van een sekswerker. We nemen daarbij aan dat een bezoek gemiddeld een uur duurt en stellen de prijs per bezoek gelijk aan het uurtarief van een sekswerker. Onderstaande tabel geeft inzicht in de elementen waaruit de berekening is opgebouwd en geeft de gebruikte parameters weer met bijbehorende bronnen, alsmede de resultaten.

Tabel 19 De totale waarde van de prostitutie in Amsterdam volgens methode 2

Parameter	Waarde	Bron
Aantal volwassen mannen in Amsterdam	460.000	CBS
Aantal bezoekers van buiten Amsterdam (Nederland en buitenland)	25.000.000	Bezoekersprognose Amsterdam 2024-2026
Percentage boven de 18 mannen Amsterdam	80%	CBS
Percentage volwassen mannen van buitenlandse bezoekers	40%	Aanname
Percentage mannen dat sekswerker bezoekt	3%	Huschke et al. (2014)
Gemiddeld aantal bezoeken per jaar door iemand die een sekswerker bezoekt	5 ²⁸	Aanname
Prijs per bezoek	122	Bleeker Den Braak (2021)

²⁷ Dit gaat er vanuit dat deze proportie ook van toepassing is op andere manieren waarop klanten geworven worden, bijvoorbeeld werving achter het raam, in clubs of via de website van escortbureaus. Dit kan tot een overschatting, maar ook een onderschatting leiden.

²⁸ Het gemiddelde aantal bezoeken van iemand die sekswerkers bezoekt is bepaald door het totaal aantal bezoeken in Amsterdam gelijk te stellen aan 20 procent van het totaal aantal bezoeken in heel Nederland zoals te vinden op pagina 361 van [Gross National Income Inventory \(ESA 2010\), 2015 | CBS](#) (opgehoogd met de bevolkingsgroei).

Consumptie door Amsterdamse mannen (mln. euro)	7
Consumptie door niet-Amsterdamse mannen (mln. euro)	183
Totale omzet	189²⁹
gemiddeld kostenpercentage³⁰	16%
Totale bijdrage prostitutie bbp Amsterdam (mln. euro)	159

Bron: SEO economisch onderzoek

Aannames:

- Het percentage vrouwen dat gebruikmaakt van de diensten van sekswerkers is verwaarloosbaar ten opzichte van het percentage mannen dat gebruikmaakt van diensten van sekswerkers;
- Het percentage volwassen mannen onder buitenlandse bezoekers;
- Bezoek aan sekswerkers vindt alleen plaats door mannen van boven de 18;
- Het gemiddelde aantal bezoeken per jaar door iemand die een sekswerker bezoekt;
- De gemiddelde prijs per bezoek;
- De kosten van productie van prostitutie stellen we op 16 procent in lijn met de CBS-berekeningen;
- Er is geen import van diensten van sekswerkers.

Databehoeftes voor actualisatie:

- Schatting van het aantal bezoeken aan sekswerkers in Amsterdam;
- Schatting van het aantal mannelijke toeristen van boven de 18;
- Schatting van het gemiddelde tarief van een bezoek.

Methode 3 - bottom-up vanuit het aanbod

In methode 3 bepalen we de toegevoegde waarde vanuit het aanbod. We gaan na wat de financiële waarde is van de productie van prostitutie door sekswerkers in Amsterdam. Dit doen we door het aantal sekswerkers in Amsterdam te vermenigvuldigen met het aantal door hen gewerkte uren en het gemiddelde uurtarief dat ze hanteren. We maken daarbij onderscheid tussen vier verschillende vormen die het CBS onderscheidt om zo aan te sluiten bij de berekeningen die door het CBS zijn gedaan in 2015 en 2021³¹:

- Raamprostitutie en straatprostitutie;
- Clubs en privéhuizen;
- Escort;
- Thuisprostitutie.

Uitkomsten:

Onderstaande tabel geeft inzicht in de elementen waaruit de berekening is opgebouwd en geeft de gebruikte parameters weer met bijbehorende bronnen, alsmede de resultaten.

²⁹ Verschillen met som deelelementen komt door afronding

³⁰ Dit percentage is bepaald door uit te gaan van het kostenpercentage in de berekening door het CBS voor 2021, zie [4. De illegale activiteiten | CBS](#). Dit is 16 procent ($869/726 = 0,84$)

³¹ Zie pagina 361 van [Gross National Income Inventory \(ESA 2010\), 2015 | CBS](#)

Tabel 20 De totale waarde van de prostitutie in Amsterdam volgens methode 3

	aantal werkzame personen ³²	Tarief (euro) ³³	aantal klanten per week	aantal weken per jaar	kosten	totale omzet (mln. euro)
Raamprostitutie en straatprostitutie	1.048	63	20	40	0	53
Clubs en privéhuizen	558	139	15	40	0	46
Escort	889	189	10	40	0	67
Thuisprostitutie	824	63	10	40	0	21
Totale omzet						187
kostenpercentage³⁴						16%
Totale bijdrage prostitutie bbp Amsterdam (mln. euro)						156

Bron: SEO economisch onderzoek

Aannames:

- De kosten van productie van prostitutie stellen we op 16 procent in lijn met de CBS-berekeningen;
- Het aantal gewerkte uren per jaar is gelijk aan het aantal klanten per week maal het aantal gemiddeld gewerkte weken;
- Er is geen import van diensten van sekswerkers.

Databehoefte voor actualisatie:

- Schatting van het aantal sekswerkers in Amsterdam per categorie;
- Schatting van het aantal klanten per week per categorie;
- Schatting van het gemiddelde tarief per klant per categorie.

Aanscherpingen en verbeteringen voor Amsterdam schatting

- Updaten van gebruikte getallen en parameters wat het mogelijk maakt om een inschatting te maken van het aantal sekswerkers in Amsterdam. De data waarop deze inschattingen nu worden gebaseerd zijn niet actueel. Mogelijke databronnen hiervoor zijn:
 - Webscraping advertenties;
 - Hulpverleningsinstanties;
 - Inschattingen van experts;
 - Extrapolatie op basis van gemeentelijke administratieve vergunningen;

³² Op basis van de getallen op pagina 361 *Gross National Income Inventory (ESA 2010), 2015 | CBS*, opgehoogd met de bevolkingsgroei in de periode 2015-2023. Er zijn ook andere schattingsmethoden mogelijk. Zo is er in 2023 een schatting gemaakt van het aantal actieve online seksadvertenties in Amsterdam op reguliere seksadvertentiewebsites. Dit komt uit op ca. minimaal 6000 unieke advertenties. Een deel hiervan vindt plaats vanuit eigen woningen en valt onder de noemen thuisprostitutie. Prostitutie vanuit andermans woning vormt een groot deel van de illegale sector.

³³ Op basis van de getallen op pagina 361 *Gross National Income Inventory (ESA 2010), 2015 | CBS*, opgehoogd met de CPI over de periode 2015-2023.

³⁴ Dit percentage is bepaald door uit te gaan van het kostenpercentage in de berekening door het CBS voor 2021, zie [4. De illegale activiteiten | CBS](#). Dit is 16 procent ($869/726 = 0,84$)

- Feitelijk valt een deel van de toegevoegde waarde die we hier uitrekenen niet onder de illegale economie. Er is namelijk ook prostitutie waarvoor een vergunning is en die rekenen we hier conform de CBS-methodologie mee onder de noemer illegale economie. Dit komt omdat het CBS de classificatie van de Europese bureaus voor de statistiek volgt. Een aanscherping zou zijn om in de analyse onderscheid te maken tussen prostitutie die legaal is, en prostitutie die illegaal is. Een ruwe schatting op basis van de CBS gegevens zou kunnen zijn dat de categorie clubs en privéhuizen legaal is en de rest illegaal waarbij er prostitutie waarvoor geen vergunning is maar wel een vergunning mogelijk zou zijn. Dit zou je legitieme prostitutie kunnen noemen. Voor deze categorie is de vraag of dit onder de noemer illegale economie zou moeten vallen. Een meer diepgravende analyse zou mee moeten nemen dat raamprostitutiebedrijven in Amsterdam altijd vergund zijn dat de er in Amsterdam meerdere vergunde escort bedrijven zijn.

4 Conclusie

De bijdrage aan het bbp van Amsterdam de productie en handel van drugs (cocaïne, synthetische drugs en cannabis) en prostitutie is naar schatting 641 miljoen euro in 2023. Dit is 0,6 procent van het bbp in Amsterdam. We gebruiken daarvoor de methodologie die het CBS ook toepast in haar berekening van de bijdragen van illegale economische activiteiten aan het bbp van Nederland. Effecten zoals de maatschappelijke schade van deze activiteiten blijven daarbij buiten beschouwing. De schatting van deze bijdrage zou met de in dit onderzoek gebruikte methodiek jaarlijks kunnen worden uitgevoerd, omdat een deel van de databronnen jaarlijks geactualiseerd wordt. Ook zou de analyse uitgebreid kunnen worden met andere activiteiten in de parallelle economie die nu niet zijn meegenomen. Dit kan Amsterdam helpen beleid te maken op dit gebied.

De centrale vraag van het onderzoek is: "Wat is de omvang van de illegale economie in Amsterdam en hoe monitoren en valideren we dat over de tijd?" Het onderzoek geeft in dit hoofdstuk antwoord op die vraag, duidt waar de beperkingen van de methodologie liggen en geeft aanbevelingen. Het sluit af met vervolgonderzoek het beeld te verbreden naar andere onderdelen van de parallelle economie.

4.1 De omvang van de bijdrage aan het bbp van Amsterdam

De bijdrage aan het bbp van Amsterdam van de productie en handel van drugs (cocaïne, synthetische drugs en cannabis) en prostitutie is in 2023 ongeveer 641 miljoen euro. De bijdrage aan de Amsterdamse bbp is daarmee 0,6 procent, wat vergelijkbaar is met het aandeel illegale economie van het Nederlandse bbp zoals het CBS dat bepaalt. De illegale economie in Amsterdam is ongeveer 13 procent van de illegale economie in Nederland. Dit is groter dan het aandeel van de totale economie in Amsterdam dat op 10 procent ligt van de Nederlandse economie. De belangrijkste bijdrage is de productie van en handel in (illegale) drugs die in totaal zorgt voor een toegevoegde waarde van 480 miljoen euro aan illegale activiteiten. Een deel van de betrokken activiteiten valt onder een gedoogbeleid, zoals bepaalde aspecten van cannabisverkoop. Dit deel wordt geschat op 100 miljoen euro. Daarnaast is een deel van de prostitutie (totale omvang 161 miljoen) ook niet illegaal. We sluiten echter aan bij de methodiek die het CBS hanteert, die dit onder de noemer 'illegale economie' meetelt in het BBP van Nederland.

De schatting neemt alleen dat deel van de toegevoegde waarde van activiteiten die in Amsterdam waarvan de inkomsten ook in Amsterdam landen. Het CBS schat de toegevoegde waarde die binnen de Nederlandse economie valt op 4,5 miljard euro, maar de totale toegevoegde waarde die in Nederland gecreëerd wordt op 16,4 miljard euro. Dit komt doordat Nederland een belangrijk doorvoerland is voor drugs. De inkomsten uit de doorvoer naar het buitenland vallen in handen van de criminelen die in het buitenland verblijven. Amsterdam wordt volgens Tromp et al. (2018) gezien als een belangrijk handelscentrum voor drugs. Een deel van de inkomsten daaruit landt buiten Amsterdam en telt niet mee voor de toegevoegde waarde zoals we die voor Amsterdam bepalen. Ook geeft de schatting van de toegevoegde waarde van activiteiten geen zicht op de totale omvang van financiële middelen

die omgaan in de parallelle economie zoals omschreven in het rapport van het WODC³⁵. Onze studie richt zich op toegevoegde waarde en niet op geldstromen. De geldstromen die gepaard gaan met een specifieke activiteit kunnen veel groter zijn dan de toegevoegde waarde van die activiteit, bijvoorbeeld omdat de winstmarge heel laag is of omdat een groot deel van de winst in het buitenland belandt.

Ook reflecteert de schatting van economische bijdrage van illegale economische activiteiten aan het bbp niet de maatschappelijke schade van die activiteiten. De schatting van de bijdrage van illegale economische activiteiten aan het bbp is niet noodzakelijk een goede maatstaf voor de (negatieve) externe effecten die illegale activiteiten met zich meebrengen. Vanuit een brede welvaartsblik hebben illegale economische activiteiten niet-economische schadelijke effecten voor de maatschappij, denk bijvoorbeeld aan een minder veilige leefomgeving, minder diverse winkelgebieden of gezondheidseffecten van verslaving. De (in geld uitgedrukte) waarde van deze niet-economische effecten kan heel anders zijn dan 0,6 procent van de economie.

4.2 Periodieke monitoring

De toegevoegde waarde van de productie en handel van drugs (cocaïne, synthetische drugs en cannabis) en prostitutie is periodiek te monitoren. Monitoring van de huidige activiteiten is mogelijk omdat een substantieel gedeelte van bronnen jaarlijks beschikbaar is zoals het KWR rioolwateronderzoek, de jaarlijkse publicatie van de European Drug Monitor of jaarlijkse fenomeenbeelden van de politie. Op basis van de omschreven methodiek kan hier jaarlijks eenzelfde inschatting gemaakt worden, zodat ook er ook inzicht is in de ontwikkeling van de illegale economie.

Een aantal databronnen fungeert als startwaarde voor de schatting van de illegale economie, maar deze zullen na verloop van tijd toe zijn aan een update. Voor de gedeelten die uitgaan van de CBS-raming of andere startwaarden kunnen aannames gedaan worden over op welke manier hier verandering in is geweest. Dit is in dit onderzoek ook gedaan om de CBS-cijfers van 2021 te schatten voor 2023, dus op basis van groeipercentages (zoals bevolkingsgroei, salarisgroei etc.). Een andere manier om de jaarlijkse schattingen van illegale activiteiten in Nederland te krijgen, zou zijn om een periodieke monitor in te stellen in samenwerking met het CBS. Het CBS maakt jaarlijks ook schattingen van de illegale economie in Nederland, waardoor bij samenwerking de schatting van Amsterdam direct de waarden van het CBS kan pakken als startwaarden. Samenwerking kan ook nuttig zijn voor de overige databronnen waar er een afhankelijkheid is van bepaalde instanties (zoals UNODC, of EUDA). Met name het UNODC heeft niet altijd de meest recente data over de prijzen van drugs (bijvoorbeeld groothandelsprijzen). Specifiek voor de productie van synthetische drugs, is dit gebaseerd op een uitgebreid rapport van Tromp et al. uit 2018, wat voor het onderzochte jaar alweer 5 jaar geleden is. Ook voor prostitutie is een aantal van de bronnen relatief oud waardoor een onderzoek nuttig kan zijn om meer recente data daarvoor op te vragen. Voor deze bronnen kan overwogen worden om hier onderzoek aan te besteden om een en ander te actualiseren.

Een aantal methoden wijkt af van de CBS-methodiek omdat deze niet volledig beschikbaar was op het moment van onderzoek. Voor de productie van en handel in cocaïne en synthetische drugs was er tot een bepaald niveau inzicht in de methodiek van het CBS. Voor de productie van en handel in cannabis en voor prostitutie was dit er minder. Zo wijkt de methode voor prostitutie af van de CBS-methodiek omdat de details van de CBS-raming niet beschikbaar waren. Het CBS heeft bij de afronding van dit onderzoek een rapport uitgebracht met meer inzicht in hun methodes, waarmee de schatting voor Amsterdam ook aangescherpt kan worden.

³⁵ [WODC, Justitiële verkenningen 2024/02, De parallelle economie: Een verkennende studie naar economische activiteiten buiten het zicht van instituties \(JV202402\)](#)

Voor aanscherping van de schatting zijn er onderdelen die voor Amsterdam specifiek gemeten kunnen worden. Op basis van dit onderzoek kan gekeken worden welke datapunten vanuit de politie of gemeente interessant zijn om de schattingen aan te scherpen. De grootste aannames voor drugs zitten in het bepalen van het aandeel van Amsterdam in de productie van en de handel in drugs. De benadering van het aandeel berust op het zichtbare gedeelte, namelijk politiedata omtrent opgerolde productielocaties, in beslag genomen drugs of opgepakte criminelen. Voor beide kunnen aannames gemaakt worden om te extrapoleren. Echter, is het specifiek gaan meten voor Amsterdam een manier om een deel van de onzekerheid weg te nemen.

Met name het onderscheid tussen het illegale en legale gedeelte ligt binnen het bereik om beter te monitoren. Door ook zelf beter het legale gedeelte te meten, kan voor Amsterdam een scherpere split gemaakt worden tussen het illegale en legale deel van de schatting voor prostitutie en cannabis. Op dit moment is voor cannabis wel een schatting gemaakt, maar voor de sector prostitutie niet. De data voor het bepalen van het legale gedeelte van prostitutie, door de vergunde werkplekken, waren helaas minder bruikbaar. Ook voor de productie van en handel in cannabis zou het helpen om meer inzicht te krijgen in de verkoop van coffeeshops die onder het gedoogbeleid vallen. Deze aanscherping zorgt ervoor dat de schatting daadwerkelijk gaat over de toegevoegde waarde van de illegale activiteiten.

Periodieke monitoring van de huidige activiteiten is dus mogelijk en kan voor Amsterdam een startpunt zijn om beter economisch zicht te krijgen op illegale activiteiten. De conclusie toont dat hier in grote mate ruimte is voor verbetering. Dit kan door uitbreiding van de illegale activiteiten of verbreding naar bijvoorbeeld de parallelle economie. Ook kan de schatting van de huidige activiteiten verbeterd worden door meer recente of aangescherpte databronnen en potentiële samenwerkingsverbanden. Zo kan de gemeente de omvang en de ontwikkeling van de illegale economie in Amsterdam beter monitoren en valideren over de tijd. Dit kan bijdragen aan een effectiever beleid, meer gerichte interventies en uiteindelijk een beter begrip en beheersing van illegale activiteiten in Amsterdam.

4.3 Illegale economie als startpunt van de parallelle economie

Het periodiek kunnen monitoren van de activiteiten in dit rapport is een eerste stap in het zicht krijgen op de parallelle economie. Het is van nature lastig om een schatting te maken van de omvang van de parallelle economie, omdat deze activiteiten niet geregistreerd worden. Toch wijst dit onderzoek, de CBS-raming en het werk van de Europese Unie erop dat er methodieken zijn om een beeld te krijgen van de overige onderdelen van de parallelle economie. Dit onderzoek kan daarmee een startpunt voor het krijgen van meer zicht op de omvang van de parallelle economie.

Vervolgonderzoek kan daarom nuttig zijn voor de gemeente om de omvang te bepalen van de activiteiten binnen de parallelle economie. Ook hier zal er waarschijnlijk specifiek gekeken moeten worden naar deelsectoren (op het niveau van productie en handel in cannabis). Een combinatie van databronnen, onderbouwde aannames van experts en schattingen kunnen een eerste beeld geven. Denk bijvoorbeeld aan het verschil tussen officieel gemeten productie en consumptie, enquêtes onder huishoudens en bedrijven, belastinggegevens of inspectieresultaten. Ook veldonderzoek kan helpen om deze databronnen te verrijken. Het monitoren over tijd biedt niet alleen een beter begrip van de omvang en samenstelling, maar maakt ook validering van trends mogelijk. Daarmee kunnen gerichtere interventies worden ontwikkeld, die variëren van handhaving in risicosectoren tot beleid dat informele arbeid helpt doorstromen naar de formele economie.

Referenties

Let op: de meeste referenties staan in de hoofdtekst in een bronvermelding of voetnoot toegevoegd, hieronder is een kort overzicht te vinden van belangrijke literatuur.

Eurostat (2018), Handbook on the compilation of statistics on illegal economic activities in national accounts and balance of payments, Manual and Guidelines 2018 edition

Hooijmaaijers, S., & IJmker, S., (2024). *Parallele Economie - De illegale economie en nationaal inkomen* WODC Justitiële Verkenningen.

Hooijmaaijers, S., & IJmker, S., (2024). *De raming van de illegale activiteiten in de nationale rekeningen*, <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/de-nederlandse-economie/2024/de-raming-van-illegale-activiteiten-in-de-nationale-rekeningen?onepage=true>.

Kazemier, B., Bruil, A., Steeg, A. van de, Rensman, M., (2012). The contribution of illegal activities to the national income of the Netherlands.

Lippert, O., & Walker, M. (1997). *The Underground Economy: Global Evidence of Its Size and Impact*. The Fraser Institute, Vancouver.

Rensman, M., (2010), *Illegale activiteiten in de nationale rekeningen*.

Tops, P. & Tromp, J., (2019). *De achterkant van Amsterdam, een verkenning van drugsgerelateerde criminaliteit*, in opdracht van gemeente Amsterdam.

Tops, P., Valkenhoef, J. van, Torre, E. van der, Spijk, L. van, (2018). *Waar een klein land groot in kan zijn. Nederland en synthetische drugs in de afgelopen 50 jaar*. Boom criminologie, Den Haag 2018

Nationaal Overzicht Drugs 2023, Politie 2024

Bijlage A Theoretisch kader toegevoegde waarde voor Amsterdam

De toegevoegde waarde wordt in theorie op twee verschillende manieren bepaald: vanuit de productie of vanuit de bestedingen. Dit geldt voor elk type product, of het nu goederen of diensten betreft. Specifiek voor de benadering van de nationale rekeningen, is Amsterdam het "land" waarin we het economisch proces beschrijven van illegale activiteiten inclusief de relaties met de rest van de wereld. De rest van de wereld is voor Amsterdam de rest van Nederland en het buitenland. Onderstaande tekstbox beschrijft de twee benaderingen.

Box A.1 Hoe bereken ik de toegevoegde waarde van een regio binnen een land?

Toegevoegde waarde benaderen vanuit productie

Deze benadering volgt de productiekant

$$\text{Toegevoegde waarde} = \text{Omzet (=Consumptie + Export)} - \text{Productiekosten}$$

De eindconsument betaalt een bepaalde prijs voor een goed of een dienst. De consumenten die in het land wonen vallen onder consumptie, de consumenten daarbuiten vallen onder export. De producent maakt kosten voor het produceren van een goed of dienst. De gegenereerde toegevoegde waarde binnen de economie is dan de omzet minus de productiekosten. Specifiek voor Amsterdam kijken we naar de goederen en diensten die in Amsterdam worden geproduceerd. Productie van en handel in synthetische drugs volgt deze benadering.

Toegevoegde waarde benaderen vanuit bestedingen

De toegevoegde waarde van een specifieke sector die een dienst of een product X produceert binnen de Nederlandse economie is gelijk aan de consumptie van goed X geproduceerd door die sector in Nederland, plus investeringen die de sector doet, plus de netto export van die dienst of dat product X uit die sector. De toegevoegde waarde voldoet aan de volgende vergelijking:

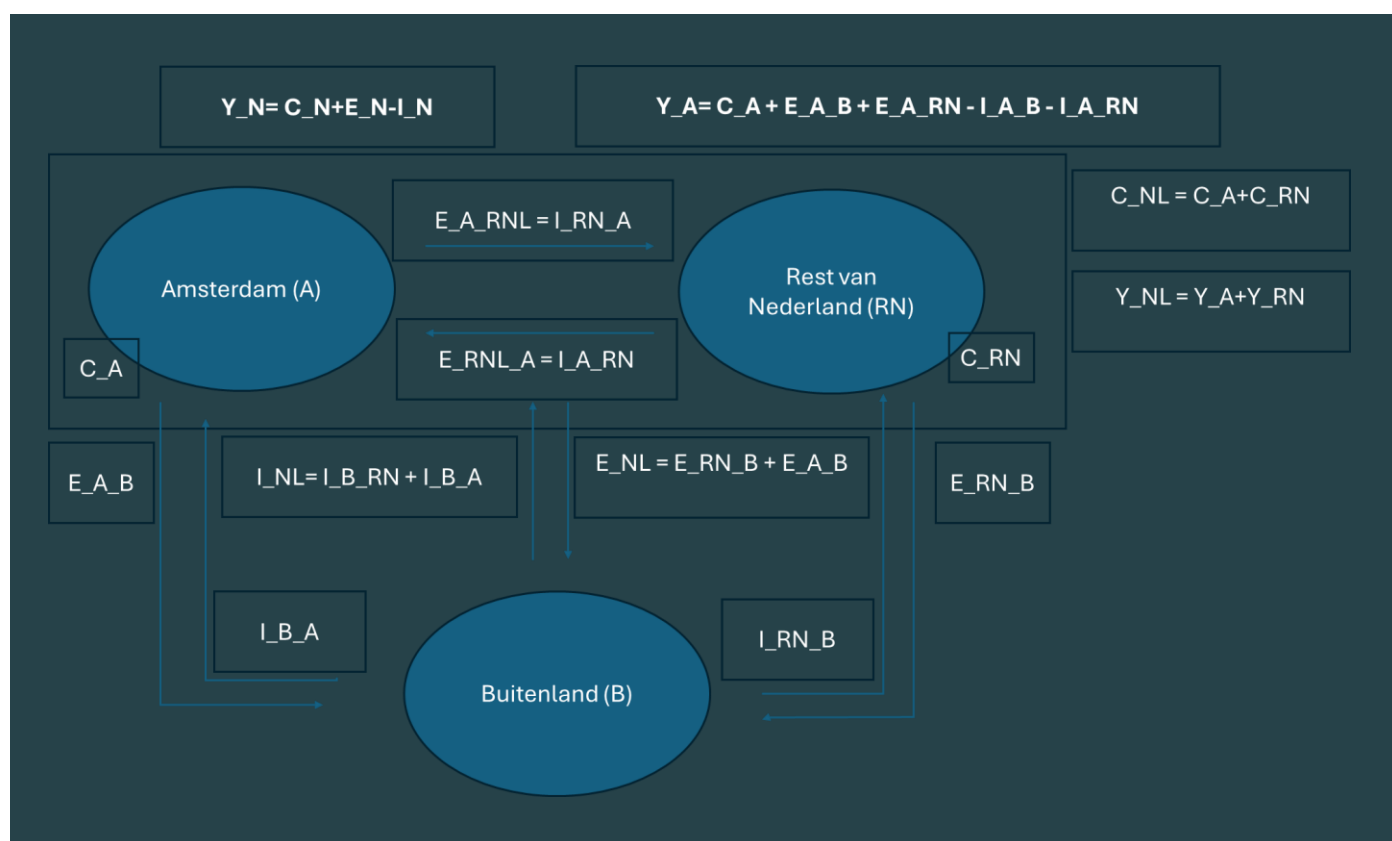
$$\text{Toegevoegde waarde} = \text{Consumptie (C)} + \text{Investerings (Inv)} + \text{Export (E)} - \text{Import (I)}$$

Om te begrijpen hoe van de toegevoegde waarde van Amsterdam conceptueel bepaald zou kunnen worden, is het nuttig om conceptueel te schetsen hoe een dergelijke berekening eruit ziet. Ook is het goed om te beschrijven wat vanuit het perspectief van Amsterdam export van goederen of diensten is. In het geval van goederen betreft het goederen die in Amsterdam geproduceerd worden, maar door personen die buiten Amsterdam woonachtig zijn geconsumeerd worden. Dit betreft dus zowel Nederlanders die niet in Amsterdam wonen, als mensen die niet in Nederland wonen. Bijvoorbeeld cannabis die in Amsterdam gekweekt wordt maar in Utrecht geconsumeerd, maar ook Nederlanders van buiten Amsterdam die in een coffeeshop een joint roken. In het geval van diensten gaat het om diensten die in Amsterdam geproduceerd worden, maar door personen van buiten Amsterdam (zowel Nederlanders als buitenlanders) geconsumeerd worden. De toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productiewaarde en de waarde van de in het productieproces verbruikte goederen en diensten. De toegevoegde waarde kan op twee manieren worden bepaald: vanuit de productie of vanuit de consumptie.

Alternatief door de bepaling vanuit consumptie (C), import (I) en export (E), is om de toegevoegde waarde uit de productie te bepalen. Alles wat in Nederland aan waarde wordt toegevoegd door middel van productie telt op tot het bbp in basisprijzen. Dit is min of meer gelijk aan de omzet van in Nederland geproduceerde goederen en diensten minus de kosten van de productie daarvan.

Voor de regio Amsterdam geldt dat er in feite drie gebieden relevant zijn: Amsterdam (A), de rest van Nederland (RN) en het buitenland (B). Onderstaande figuur laat dit zien, waarbij investeringen buiten beschouwing zijn gelaten. Dit leidt tot de volgende vergelijking voor de toegevoegde waarde van goederen en diensten in de regio Amsterdam in termen van consumptie, import en export. Import bestaat nu uit twee typen import: import vanuit een gebied in Nederland naar Amsterdam en import vanuit het buitenland naar Amsterdam.

$$\text{Toegevoegde waarde A'dam} = \text{Consumptie A'dam} + \text{Export A'dam Buitenland} + \text{Export A'dam NL} - \text{Import A'dam Buitenland} - \text{Import A'dam NL}$$

Bron: SEO economisch onderzoek